

1

אונקלוס

במדבר ג במדבר

כא

אֲלֵי־צֶפֶן בֶּן־עֲזִיָּאל: לא וּמִשְׁמֵרֶתֶם הָאָרֶץ
וְהַשְּׁלַחַן וְהַמִּנְחָה וְהַמִּזְבֵּחַת וְכָל־
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָּהֶם וְהַמִּסְךְ
וְכָל עֲבֹדָתוֹ: לב וְנִשְׂיָא נִשְׂיָאֵי הַלְוִי
אֶלְעֹזֵר בֶּן־אֶהֱרֹן הַבֵּהֵן פִּקְדַת שְׁמֵרֵי
מִשְׁמֵרֵת הַקֹּדֶשׁ: לד לְמִרְי מִשְׁפַּחַת
הַמַּחֲלֵי וּמִשְׁפַּחַת הַמּוֹשֵׁי אֱלֹהֵהֶם
מִשְׁפַּחַת מִרְי: לה וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפָּר
כָּל־זָכָר מִבְּנֵי־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה שֵׁשֶׁת
אֲלָפִים וּמֵאָתַיִם: לו וְנִשְׂיָא בֵּית־
אָב לְמִשְׁפַּחַת מִרְי צְוֹרִיאֵל בֶּן־
אֲבִיחִיל עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ צִפְנָה:
לז וּפְקֻדַת מִשְׁמֵרֵת בְּנֵי מִרְי קֹרְשֵׁי
הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחֵי וְעַמְדֵי וְאֲדָנָיו וְכָל־
כֶּלָיו וְכָל עֲבֹדָתוֹ: לו וְעַמְדֵי הַחֹצֵר
סָבִיב וְאֲדָנֵיהֶם וַיִּתְּדֵתֶם וּמִיתְרֵיהֶם:
לח וְהַחֲנִיִּים לְפָנֵי הַמִּשְׁכָּן קִדְמָה לְפָנֵי
אֹהֶל־מוֹעֵד | מִזְרְחָה מִשָּׁה | וְאֶהֱרֹן
וּבָנָיו שְׁמֵרִים מִשְׁמֵרֵת הַמִּקְדָּשׁ

אֲלֵי־צֶפֶן בֶּן־עֲזִיָּאל: לא וּמִשְׁמֵרֵתֶם הָאָרֶץ
אֲרוֹנָא וּפְתוּרָא וּמִנְחָתָא וּמִדְּבַחָא וּמִנֵּי קוֹדֶשָׁא דִּי
יִשְׁמֵשׁוּן בְּהוֹן וּפְרָסָא וְכָל
פּוֹלְחָנָה: לב וְאִמְרֵכְלָא דְמִמְנָא
עַל רַבְרְבֵי לְוָאֵי אֶלְעֹזֵר בֶּר אֶהֱרֹן
כְּהֵנָא דְמִתְחַת יְהוּדֵי מִמְנָן נְטָרֵי
מִשְׁמֵרֵת קוֹדֶשָׁא: לד לְמִרְי וְרַעִית
מַחֲלֵי וְרַעִית מוֹשֵׁי אֶלִין אֲנוּן
וְרַעִית מִרְי: לה וּמִנְיָהוֹן בְּמִנְיָן
כָּל דְכּוּרָא מִבֶּר יִרְחָא וְלַעֲלָא
שְׁתָּא אֶלְפִין וּמֵאָתָן: לו וְרַב בֵּית
אָבָא קְוֹרְעֵת מִרְי צְוֹרִיאֵל בֶּר
אֲבִיחִיל עַל צִדָּא דְמִשְׁכָּנָא יִשְׁרוּן
צִפְנָא: לז וְדֵי מִסֵּר לְמִשְׁמֵרֵת בְּנֵי
מִרְי דְפִי מִשְׁכָּנָא וְעִבְרוּהִי
וְעַמּוּדוּהִי וּסְמִכוּהִי וְכָל מְנוּהִי
וְכָל פּוֹלְחָנָה: לו וְעַמּוּדֵי דְדִרְחָא
סְחוּר סְחוּר וּסְמִכּוּהוֹן וּסְמִכּוּהוֹן
וְאִמּוּנֵיהוֹן: לה וְדֵי שְׁרוּן קִדְם
מִשְׁכָּנָא קְדוּמָא קִדְם מִשְׁכָּן
וּמְנָא מְדִינְחָא מִשָּׁה וְאֶהֱרֹן
וּבָנָוֵי נְטָרִין מִשְׁמֵרֵת מִקְדָּשָׁא

לְמִשְׁמֵרֵת בְּנֵי
דִּיקְרַב יִתְקַן
לְוָאֵי דִי מְנָא

לְשַׁכְנוּ (חֲנִי) - בְּנֵי
עוֹסֵק בְּתוֹרָה
יְהוּדָה מְחֻקֵּק
מִלְּחִימָא, מִלְּחִימָא
מִשְׁכִּים כְּשֶׁבַע
מִשָּׁה וְאֶהֱרֹן

לְפָנֵי כָל פֶּקֶד
דֵּי
יְדִידֵי כִּי וְקָרוּ
וְלֹא הוֹרְגוּ וְלֹא
הַשְׁבִּטוּם שְׁלֵוִי
שֶׁבַע הַקְּטָנִי (י)
מִנְיָן כִּי לֹא יִנִּי
דְרָכִים, הַאֲחֻד
דְּכַתִּיב (שְׁמוֹר
וּגְרָמֵי), וְדָרַךְ
הַשְּׁלוֹם, וְצִינֵי
הַמַּעֲטָה הַזֵּה
וְעוֹד חֲמֵלָא צ
הִיוּ הַלְוִיִּם שֶׁ
בֵּן חֲמֵשִׁים שָׁנָה
חֲשֵׁבֹן שְׁמוֹנֶה
שָׁהוּסִיפוּ ד' ח

רש"י

לקט בהיר

במהלוקתם (חתי - צד"ה): (לא) והמסך. היא
הפרוכת (י), שאף היא קרויה פרוכת המסך (במיה"י)
כ"א - לקמן ד' ה'): (לז) ונשיא נשיאי הלוי. ממונה
על כולם (אניק), ועל מה היא נשואו: פקודת
שומרי משמרת. על ידו היא* פקודת כולם:
(לח) משה ואהרן ובניו. וסמוכים להם דגל מחנה
יהודה והסוטים עליו ישכר חזקון, עוז ללדיק עוז
שני נסחאות. ה"א

רצו להביא דרוש זה, וכן לקמן פסוק ל"ח, אשר דרכו
להביא רק מדרשים הנלמד לו ליישב פשטי הכתובים, ועיין
בגור ארי' שהאריך לפי דרכו, וכן הסכים עמו המשכיל
לדוד, ונראה עוד לומר כי במזרח ובדרום שינה הכתוב
מסדר הרגיל, שלא אמר דרומה או נגבה אלא סימנה,
ובמזרח אמר ב' שמות קדמה מזרחה, כן עשה בדגלי ישראל
וכן עשה בחניית הלויים, לזה ניתן לדרוש ולהשוות
(בד"א): (כה) כי הפרוכת במשא בני קהת היא
שכיסו בה את הארון בשעת המסעות, וכד"א שאין זה כמו הוילן שמגין על הכל מועד במזמן זה אינו אלא מבדיל בין בית

רצ"ה ה"א גבלי - (ח)
(רצ"ה רצ"ה כוון גבלי וגרון קודש)

לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָזֶר הַקָּרֵב
 יוֹמֵת: לֵט כָּל מְגִינֵי
 מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל-פִּי יְהוָה לְמִשְׁפַּחְתָּם

למטרת בני ישראל והילוני
 דיקרב יתקמל: לט כל מגיני
 קזאי די מנא משה ואהרן על

לקט בהיר

רש"י

לביט, לזה אמר "שאף" היא מגין ומסך בעד הארץ וק"ק
 (ג"א): כו) נספר תורה יש נקודות על אותיות של
 ואהרן הרי זה אומר שנחמטט אהרן ולריך לעלו משם,
 ומיעוט זה אינו חוזר על אומרו אשר פקד לומר שרק משה
 פקד ולא אהרן שא"כ לא היה לכותבו לגמרי, אלא בא למעט
 אומרו כל פקודי הלויים שנים ועשרים אלף, לומר שמספר

לשכנו (הנה - במדבר), לפי שהיו שכיניו של משה שהיה
 עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה, שנאמר (היה) עו
 יהודה מחוקקי, ומגני יששכר יודעי צינה וגו' (היה)
 "צ"ב, מאתים ראשי סנהדראות, (בש"ה) ומצולן
 משכים בצבע סופר (הנה ק"ה): (לט) אשר פקד
 משה ואהרן. נקוד על ואהרן, נומר שלא היה

אור החיים

בני ישראל הבא שם לא באו לכפל מספר האמור
 כאן, ובאומד מספר זה"ל לכשיהיו נמנים מנן כ'
 עד בן מאה ומעלה כדרך שנמנים ישראל יכול
 להיות מספרם כגדול שבטי ישראל ומעלה ואיה
 כעם אציהם. וטעם הא' של העינוי הוא טעם נכון
 אבל לא יולדק לפי מאמר חז"ל (ב"ר ע"ט) שאמרו
 לא מה יעקב עד שהגיעו ישראל לכלל מספר ס'
 ריבוא, ובהכרח ליישב הכתובים לפי דבריהם ז"ל
 כי אומרו בן ירבה"י פירוש כמו בן צשיעור
 הראשון ירבה ולא היה מתמעט הגם שהיו הורגים
 מהם ומענים אותם היה כח בישראל לפרות ולרבות
 כמשפט הראשון למלאות החסר, ומה שאמר הכתוב
 (שמות שס) ובני ישראל פרו וגו' ויקולו מפני וגו',
 לזד כי צימי יעקב היו קטני קטנים ולא היו עושים
 רושם בעיר וכשגדלו עשו פרוסוס"י, ומעתה
 הריבוי היה קודם העינוי ולמה לא יהיה בן לשבע
 לוי, ואין לומר שהיו כמו בן רבים כשאר הכבטים

לפ. כל פקודי הלויים וגו'. רמז"ן ז"ל המה
 בדבר שיש להמנה בן, כי הלויים בן הנה
 ידידי ה' וקרוביו ואשר לא חטאו בעגל ולא גפפו
 ולא הורגו ולא הושקו ואיך נתמעטו כל כך מכל
 הכבטים שאינם מגיעים במספרם מנן חודש לחצי
 שבע הקטן"י) שבשראל, ולכשהעמוד על מספרם
 מנן כ' לא יגיע לשלש ולרביעי, וראיחי שיישצ צשני
 דרכים, האחד הוא לזד שהריבוי בא מלז העינוי
 דכתוב (שמות א') וכאשר יענו אותו בן ירבה
 וגו' (י"ג), ודרך צ' מטעם כעסו של יעקב אבינו עליו
 השלום. ובעינוי טעם הב' רחוק, כי לא נמלא רושם
 המעט הזרע בכעם אציהם עליו השלום, י"ג)
 ועוד הנמלא במספר הבא בדברי הימים (א' כ"ג)
 היו הלויים שמונה ושלשים אלף מנן שלשים בנה עד
 בן חמשים בנה, ובמספרם בפרשה נשא באו לכלל
 חשבון שמונה אלפים וכו' מאות ושמונים, נמלאו
 שהוסיפו ד' חלקים בקירוב על מספר זה, ובמספר

אור בהיר

לז) פ"י לא מבעיא לחצי שבע הגדול כגון יהודא או דן, אלא אפי' לחצי שבע הקטן כגון ראובן או גד לא הגיעו, אבל שבע מנשה
 ובנימין נקראו קטן שבקטנים או קטן שבכולם, ושינה רבינו את לשון הרמז"ן, ואין קפידא. לז) והס לא היו בעינוי. (חל)
 שלא קלל אלא אפס ולא זרעם. (ח) פערענטועל בלע"ז, שהם נמנו רק כ' שנים מל' עד י' ישראל אפי' רק פ' שנים מכ' עד ק'
 הלא הוא רק רביעי. וזו לשיטת רש"י ז"ל, אבל רש"י"ס אינו סובר בן וכנ"ל באות י' עיי"ש. (מא) פ"י האין יקויים הפסוק בן ירבה
 הלא גם אחר זה היו רק ס' ריבוא כמו בעת פטירת יעאע"ה. הגם שלפי דברי חז"ל שד' חלקים או יותר מהו צימי אפילה אין קושיא.
 אפשר שרצו רבינו לישב הכתובים על פי פשטיותיהם, כי כמו שחגיגה ותמושים יש לו פירוש ע"פ פשטות "מוזינים" כמו בן חיבה בן
 ירבה - ועדיין קשה שצימי יעקב היו ס' ריבוא עם הטף וביציאת מצרים היו בן הגברים לזד מטף. ואפשר שאין זה נקרא בן "ירבה"
 שעד שגולה מרים לא היה עינוי והיו מתרבים כדרך העולם ונעשו ס' ריבוא לזד מטף. (מב) ופ"י פרו נמגדלו.

קנ 6. מוספתא פרק ג' מטעם ש"ס הלכה י' כחצוהו הרי"ף ונצח נראה ה. אן והר"ש כר"ס פרק קמא דבבא בתרא ויט"ן קמ"א:

7. מוספתא פרק ג' דמגלה והלכה י' ד: שנת י"א ויט"ן:

8. רמ"א שנת פ"א סימן כג, הגהות מיימיות חסילה יא אות ג נספח ר"ח נוספות שנים עט:

9. טור לדעת הרמ"א (סג):

10. הרמ"א שם וטעמו:

11. אגודה נפרק קמא דבבא בתרא (סימן י' על פי ד"ה נוספות ע"ג א ד"ה א"י):

12. מוספתא (מגילה פ"ג הלכה י' ד) לשינוש התוספות ונרמ"ג אה"ת פתחי ע"ס רמ"ז ומגילה רמ"ז מציב הגהות מיימיות חסילה יא אות ד וכתב הר"ף (מגילה י"א, ה) והר"ש נפרק (ק') (ג) דמגילה (סימן י'):

צינונים לרמ"א

קנ א (א) ב"י סימן קנ"ד (ד"ה כח מהר"ן) בשם מהר"י בן הרב"ב:

קנ ב הגהות מיימיות פרק י"א מהלכות תפלה (א) ג נספח ע"ס נוספות יט"ס שנת י"א (א) שכן היה כעשה (נפסח מדי"ס מרובעונין):

קנ א ובתובים. שיקרא בהן כל מי שיראה מן הצנור (ח"מ ריש סימן קס"ג). ונראה לי דדוקא במיהם שלא ניתן לכתוב רק תורה נביאים וכתובים, אבל עכשיו מחויבים גם לקנות (גס) גמרות ללמד בהם לקטנים וגדולים, ועיין ב"ד סוף סימן ע"ד: **ב אין בוגים.** ז"ע דעכשיו אין נוהרין בזה. ונראה לי דכיון דיש אימת העכו"ם, אין ראוי להגביה כל כך. ואם תאמר נשפיל בתינו, וי"ל דכיון דיש הרבה עכו"ם בעיר שגובהים מית הכנסת א"כ בלאו הכי ליכא היכרא למת הכנסת, כן נראה לי לדחוק ליישב המנהג, וכן נחבז נכנסת הגדולה (הנה"ט): ג בנין גבוה. פירוש, דוקא בנין כגון גג או עליה, אבל לא כמו שעושין קלמ שמחבין עמוד ברזל בקרן אחת, ולא הועילו כלום בתקנתן: ד אין בספי"ק. היינו כשהחזיקו הקהל בחלונות, עיין בחו"מ סימן קנ"ד סעיף (כ"ב) (לב) י. כתב רמ"א נחשונה סימן ל"ב ח"ל, חזר בית הכנסת שהוא מקום כניסה לרבים (במבוי) (כתבין) י. מפולש, או שאין בו שום חשמים נזעזע אלא הוא כמו מורכב או גג, אין יכולין למחות ליחיד שפוחה ע"ס חלונותיו. אבל אם הקהל פותחין חלונות בית הכנסת לחזירו, יכול הוא למחות בדם. ואם חזר מקום תשמיש אפילו לרבים שעושין בהן לפעמים דברים נזעזעים, יכולים למחות שלא יפתח היחיד חלונותיו לשם, ללא גרע ממבוי שאינו מפולש, עכ"ל. עיין בחו"מ סימן קנ"ד (סעיף ג). ונראה לי דמייירי שהחזר הוא מהלך לרבים ואי אפשר לנכותו, דאם לא כן יש לה אין פותחין. נראה לי דאם היה הפתח בצד אחד ומרעה הבית הכנסת ורלו קלמ מנהיגים לעשות הפתח כדניה, אין האחרים יכול

הלכות בית הכנסת

סימן קנ

בנין בית הכנסת ושיהיה גבוה. וכו' ה' סעיפים:

- א** (א) (א) כופין בני העיר זה את זה לבנות (א) בית הכנסת, ולקנות להם תורד נביאים א (ב) ובתובים: הגה ועיין לעיל סימן נ"ה (סעיף כ"ב) אס כופין זה את זה לשכור להם מנין:
- ב** י ב אין בוגים בית הכנסת אלא בגבהה של עיר: ומנביהין אותו עד שיהיה גבוה מכל בתי (ג) העיר שמשתמשים בהם לאפוקי (ד) ביריות (פירוש בנינים העשויים לנוי ה' תרגום שכיות החמדה ישעיה ב. טו בירניות שפירן) ומגדלים שאין משתמשין בהם (ה) ונג שהוא משופע ואינו ראוי לתשמיש י משערין עד המקום שהוא ראוי לתשמיש (א) דהיינו שאם יש עליה תחת הגג לא תהא גבוה יותר מבית הכנסת: הגה (ז) (ז) וכשנע הדחק או שיש אימת מלכות שאין ראשים לננות בית הכנסת כדיו מותר להספיל בתי אף על פ שדרכן בעליה על גבו (ח) ובלבד שיהגו (בעלים) (בעליה) ע שעליו נפקות כמו שכתבנו סוף סימן קנ"ה:
- ג** י ו ח מי שהגביה ביתו יותר מבית הכנסת יש אומרים שבופין אותו להשפילו: הגו (י) ואל עשה ג בנין גבוה יותר בקרן אחד (י) מבית הכנסת כגי נכך:
- ד** י ו ח ה הבונה כנגד הלון בית הכנסת ד אין (י) מספי"ק לו בהרחקת ארבע אמוו לפי שהוא צריך א אור גדול:
- ה** י ו ח א אין פותחין פתח בית הכנסת אלא (י) כנגד הצד (י) שמתפללין בו באותו העיר שאם מתפללין למערב יפתחוהו למזרח כדי שישתחוו מן הפתח (י) נג

עוד דברים למהרי"ק"ש

קנ גמ"א בבית (ולקנות להם). ועיין סוף סימן נ"ה (א) סיפה ב ב"י (ראוי לתשמיש). להשתמש במקום גבוה מית הכנסת לא מהני הגבהה קרן אחד מבית הכנסת ולספי"ק לא נחבז הרב המאמר ו"ל דין הגבהה קרן אחת:

עטרת זקנים

קנ א (א) כופין בני העיר זה את זה וכל שכן שבופין זה את זה בקהלות קטנות שילכו לבית הכנסת להתפלל בעשרה אם אין לו אונס. (מרי בב"ח ד"ה יט"ן). ועיין מה שכתוב בזה בהריב"ש בתשובה אחרונה ועיין בחו"מ סימן קס"ג (ספי"ק א):

ב אין בוגים ב"י, ונראה דוקא בעיר שכולה ישראל, אבל עכשיו בלתינו שאנו ירדס בין הגוים מתי מעט גוס מתקואים (בנין) (בנין) אם נבנה בגובה, מוטב לקיים בעצמנו למת תתראו (בדפ"ה סג א) ונשפיל בתינו כיותי לצאת לכל היריעה י"י שמים וירי הבריות (ב"ח ד"ה יט"ן):

בין (ב) כנגד הצד שפ"ה"שין בין ריש לעשות הפתח לרדיון למערב וכן לצפון ודרום (בהגהות מיימיות פרק י"א מהלכות תפלה א"ת ד)

באר היטב

שערי תשובה

קנ א (א) בית הכנסת. הנאר היטב אשר לפני הבא נספח מהר"ס פלאו דלמנין בית הכנסת גובין לפי נפשו, אבל שכירות בית הכנסת גוב חצי לפי נפשות וחצי לפי ממון, ע"ש. ולא ראה נמנה"ס ע"מ, דשם פנ להיטוף דלמנין בית הכנסת גובין לפי ממון, ע"ש סימן מ"ב במקום ש תועלת להקל, יכולין למחות שלא יתפללו בעשרה בבתם כי אס בנית הכנס עיין (בשי"ר) כנסת הגדולה (הגה"ט ד"ה א'): (ב) ובתובים. וזמן ה מחויבים לקנות גס גמרות ללמוד כל מי שיראה, עיין ב"ד סוף סימן (ע" ע"ה, מ"א ס"ק א): (ג) העיר. ועכשיו אין נוהרין מה, כיון דנמי שרד עכו"ם גבוהים ליכא הכרע למת הכנסת, נקמ הגדולה, מ"א (ס"ק א) (ד) בבית הכנסת. דוקא בנין כגון גג או עליה, אבל לא כמו שעושין ק שמחבין עמוד ברזל בקרן אחת, ולא הועילו כלום בתקנתן, מ"א (ס"ק א) (ה) בספי"ק א. היינו כשהחזיקו הקהל בחלונות, עיין חו"מ סימן קנ"ד סע (כ"ב) (לב) י. כתב רמ"א נחשונה סוף סימן ל"ב חזר בית הכנסת שאין תשמיש נזעזע אין יכולין למחות ליחיד שפוחה ע"ס חלונותיו, אבל אם הקהל פות חלונות בית הכנסת לחזרו, יכול הוא למחות בדם. עיין מ"א (ס"ק ד). (ובס אליה רבה ס"ק ד השיג על מ"א בזה, הגא"א): (1) שבתפ"ל"י, נר לי דאם היה הפתח בצד אחד ומרעה הבית הכנסת ורלו קלמ מנהיגים לעו הפתח כדניה, אין האחרים יכולין למחות אפילו הם הרוב, ואע"פ שמש שרד הישיבה יקוב הדן מניהם, מ"א (ס"ק ה):

קנ א (א) בית הכנסת. עיין באר היטב. ועיין ברבי"ש (סימן נג וסימן שלא שמי שמונע קביעות מקום להתפלל בעשרה בר נדוי הוא, שמונע הרבים מלעשות מצוה, והובא בקצרה בחו"מ (ב"י ריש סימן קסג). ונראה דאפילו יש בית הכנסת הרין כן, אם לא שהקהל גוזרים כן כצד תועלת המניע לצבור. ועיין באשל אברהם ס"ק א' (אוצר מפרשים א"ת א) מה שכתב חופה, טעוה סופר, וצ"ל כיפה, ע"ש: (ג) העיר. עיין באר היטב. ועיין בבבבז טעור שבכת (א. א) דאם ח"ו העיר נחרבה מאותה עזן אין הקב"ה תחיד להחזירה, ע"ש. לכן הרבה צריך ליותר בכל מה דאפשר: (ה) בספי"ק. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת נודע ביהודה נוהדורא תנינא (ארי"ח) סימן (נ"ז) (טז) באחד שקנה בית וחצר מנכ"ר וחלונות בית הכנסת פתוחים לאותו חצר ורוצה לבנות סמוך לבית הכנסת, צריך להרחיק עכ"פ יותר מר' ולא יותר מח', וההבדל שבין ד' לחי"ת יכריעו חכמי העיר לפי ראות עיניהם כמה הצורך לבית הכנסת. ובענין החוקה שהחזיקו הקהל. נשא נתחן בזה לפי הענין, והעלה דהרועה לבנות הוא נקרא מוציא כמו שכתב הסמ"ע (מ"י"ס סימן קנ"ג ס"ק לב) ולכן תרין עם הקהל. עיין בברכי יוסף (א"ת סימן קנ"ג א"ת י) כתב כן בשם מהר"י זיין ושערי ישיבה ש"ג סימן ה' וכתב שם שזה בהובר שכבר הוקדש לבית הכנסת. אבל בבית שכתבד שהחזיקו להתפלל ובתוך הזמן קנה ראובן כל אותו חצר, ואחר הרבה שנים רוצה לבנות (בית הכנסת) נגד החלונות וטענין שהוא קנינו, והם טוענים שהחזיקו בו ויהי קודש, הרין עם ראובן עד שיביאו היחידים ראיה שהוקדש לבית הכנסת, ויחייב יוצא ויבטל ראובן חזרה ושאין עומד מוענה, ולי צ"ע בזה:

בוצר מחוץ לחוץ חזון האל
לכון. נושא

עמ"י עש"ו

שו"ת

ממעניני ישועה

תשובות להלכה ופלפולים

אשר חנן ד' אותי

יהושע הלוי הירשהארן

מאנטריאל, קאנאדא

תשי"ט לס"ק

MEMAINEY JESHUAH

RESPONSA AND TREATISES ON TALMUDIC LAW

By

SHEEA HERSCHORN

Chief Rabbi, Jewish Community Council

MONTREAL, CANADA

סימן ו

→ א"ע ד"ר קביעת "מזרח" בבתי כנסיות במדינה זו

ב"ח יום א' סקז ת"ש פאנטריאל

פבד חמופלא ומופלג יר"ש מרבים כש"ת פ"ח
אלתר קירשטיין שו"ב נ"י
במשארלאן פאנא קארעלינג י"י

קבלתי מכתבו ניום ז' וישנ וופני מחלת בני יחי'
לא יכלתי להשיבו עד עתה:

באמת נתיישנתי הרנה נדעתי אס להשיב על
שאלתו להלכה כי אין דרכי להורות חזק
מגבולי ונפרט למרחק רב כזה כי אס אין רב נעירו
הלא יש רב בגבולי הסמוך ואס אולי הורה נה חכם
הלא אין לורך צי אך מפני שידעתי את כבודו ושרו
הנני נוטח בו שלא ישחמש נמכתני זה כעגד כבודו
או הוראתו של רב אחר אלא אדרנה אס יש רב
נעיר יואיל להראות לו את דברי נוטח גם הוא
יכסי:

ו"ר כבודו נשאלתו:

וה אחה שנים אשר הנעה"צ דניהכ"ס הסכימו
לנעת ציהכ"נ חדש ונאוצו מיסור דניהכ"נ
הישן אך נד הכניסה מהרשות להמיסור ציהכ"נ
החדש הוא ננד מזרח וכאשר יתחכו ננד הפנים
דמזרח צ' דלתים לכניסה ויציאה אזי לא ישאר ננד
המזרח דניהכ"נ רק מעט מזעיר וגם לא נאה
לציהכ"נ שהאנשים והנשים ינאוו לציהכ"נ דרך
מזרח נעת התפלה ונכל העתים אשר ע"כ נפסס
נשאלתס אלי לשאל מכת"ר ענה ותרופה לשטת
להתפלל לנד מערב ואזי יהיה תמונת הציהכ"נ
החדש נאה ויפה עכ"ל:

כפי הנראה מדבריו קצר השטח מנפון לדרום תל
עקא כי אס היחה איו אפשרות היו צריכים
לעשות שני פתחים ננפון ונדרום והיו נפתחים לא
אל ציהכ"נ אלא אל מסדרונים ארוכים עד גבול
המערב של הצנן ואס יפתחו נצניהס דלתות
לציהכ"נ והיו הדלת ננד מערבית נפונית ומערבית
דרומית כל זה היו צריכים לעשות אס היה השטח
נשיעור הראוי. כי מה שכתב כבודו כי תושבים
לפתח הדלתים ננד מזרח ישר אל ציהכ"נ אלא
שלי דעתו לא נאה שיכנסו הכנסים דרך מזרח
נעת התפלה הנה ידע שאסור לעשות כן מן הדון
לנד מה שזה אינו נאה כי נש"ע או"ח ק"נ סעיף

לק"מ ואדרנה נראה רא' למ"ש לעיל דנתיים אי
אפשר למלאות תטיס שיהיו נטחנים עד מול"ש
ומדאי נמרת הטחינה נצנת ויהיה לריך לסגור
הרחיים שלא יסננ ריקן ומה סמך למ"ש לעיל:

וא"ר שגור שחא יתסדוהו שהו נעלמו מננ
ומשמיע קול זה אינו כלום דהכל יודעים
להנחין קול הראדיא מקול הנגון נכלי שיר ואס
יש אחד נעיר היודע לנגן גם נראדיע לזה לא
תישיק ורוב העולם מנתיים שזה ראדיא ויודעים
שאפשר להעריכו מע"ש והוי כמו זוג המתקשקש:

ודנה כל זה הוא מעיקר הדין אצל למעשה איני
אומר לא איסור ולא היתר. ופשוט שזה
ענין של חול וגם יש נראדיא הרנה דברים שאין
לריך היהודי לשמע אותס. אפילו נחול ומכש"כ
להתענין נהס ניום של קדושה שניתן נצנל הנשמה
ולכן אינני יכל להחירו שזה עוצדא דחול חילתא
איכא למאן שאינו יודע הדין אצל גם איסור לא
אוכל לאמר ומי שפתח את הראדיא נע"ש כדי
לשמע את החדשות לא אוכל לאמר שגור איסור:

וכ"ר זה הוא כשלא יסננ את הדייעל או הנרג.
כי נסננו הדייעל יש שאלה אחרת כי איני
נקי נעשיית הראדיע ואולי נעשה אחה מלאכה
לאוריתא ע"י הסננו אולי מנגיל את כה האש
ננהיננס או אחה דבר אחר של איסור ואס היה
נרור שאין שום איסור מלאכה היה נזה שאלה
אחרת מענין טלטול דבר נכלי שמלאכתו לאיסור
ועיין או"ח רס"ה אסור ליגע נבר דולק כשהוא
תלוי ונמנ"א והטעם שחא ינדנד ועיין או"ח ש"ח
נרמ"א דמותר ליגע נמנורה שננהיכ"ס יש לחלק
נמנורא ש:

ועיין פמ"ג שט"ו א"א ז' דמותר לסתוס הקוימין
נצנת (טשימני) דמותר והי כללת ועיין
נינה כ"צ ע"צ מציין ערדסקאות של נרזל ומעשנין
אותו ופוסקין את נקניהן וכ' אף נצנת מותר והרי
דאף שמלאכתס לאיסור מותר לפתח נצנת ודוק'.
ומפני שאין נזה נפ"מ כי איננו נקייים נענין
הדייעל אקלר ואו"ש:

ידיו

ד"ר ש"ע הלוי הירשדארן

ה' איתא דלין פותחין פתח אלא כנגד ה' שמתפללין בו ונמצא צענין שאלתו אם אי אפשר לעשות שני פרוזדורים וישני הגדדים שיהיו הדלתות לצד מערב משני הגדדים ויש צוה שעת הדחק כמובן אז מוכרחים אנו לחקור דעת ההלכה לדעת מה נקל יותר אם להתפלל לצד מערב נגד הדין המצואר צסימן ז"ד או לעשות פתחים צלד מזרח נגד הדין צנסי' ק"ג והנני צוה לצאר קצת את מקורי שני הדימים כדי שזדע איהו מהם עדיף :

בברכות דף ל' היה עומד צחור"ל יכון פניו כנגד ארץ ישראל ופסקו הר"מ צפ"ד מ"ה תפלה והטור ושו"ע סימן ז"ד :

אולם צש"ע שם סעיף צ' הניא דין חדש שלא נזכר צטור וצומצ"ס ה"ל אם מתפלל לרוח משאר הרמות יצד פניו לצד א"י וכו' עכ"ל וקשה דהלא סותר עצמו לדין הראשון שצריך להחיר פניו כנגד א"י ומודע חזר וכתב דדי צצידוד. ועיין צמנ"א שם שכתב ה"ל פירוש צמקום שצמנהגם כך או שיוצב על החמור. וכונתו לייצב סחירת שני הדימים אצל צצרו צ"ע. דממ"נ אי צריך מן הדין דוקא החרת פנים א"כ צמקום שנוהגים שלא כדון צריכים לתקן מנהגם ואמאי נחיר להם צצידוד עיין ר"ה ט"ו. ואם צלמת די צצידוד אמאי כתב צצין הראשון להחיר פניו לצד א"י הי"ל דין צצידוד צצד. גם מ"ש המנ"א דמייירי ציוצב על החמור קשה דהמעין צסעיף ד' יראה דצרוכב על החמור נפטר לצמרי מדין החרה לא"י וכ"ה צתום' שם דף ל' ד"ה הלכה דא"צ להחיר פניו ופשוט דגם צצידוד א"צ ועיין צצ"י כ"א צצס הרוקה ונראה דפטור לצמרי ונדלי אם לזה היתה כונת הש"ע הי"ל ל זאת להלן צסעיף ד' דייירי צרוכב על החמור :

ולכאורה היה אפשר לומר דשו"ע מייירי צלופן דומה לשאלתו שלא היה צלפשרות לצננות ציהכ"נ מצנות שונות שיהיה פניו לצמחה וקמ"ל דצשעה"ד די צצידוד אצל לכחחלה צריכין להחיר לא"י :

ול"מ עכ"פ דנעי צצידוד וצניקן שאלתו אם היה אפשר לעשות התיכל הוא ארון הקודש לצד צפון או דרום היה עכ"פ אפשר צצידוד אצל אם אי אפשר אלא למערב דמשם א"א לצד לא"י עדיין אנו צתון :

ועל"ה צדעתי לפרש צצרי שו"ע דהנה צצ"נ כ"ה איפלגי צוה אמוראי ויש מ"ד דשכינה למערב וצריכים להתפלל לצד מערב ויש מ"ד דשכינה

צמזרת. וצתום' שם ד"ה לכל כתבו דכל ה' הק אמוראי פליגי אצרייתא דצרכות. והטור צסימן ז"ד : כשפסקו צצרייתא ה"ל כתב ה"ל ולא כהאי דצ"צ דפליגי אמוראי. וע"ז כתב הצ"י שצנינו הגדול מהר"י אצוהב כתב ז"ל ותימא על המנהג שאנו נוהגים להתפלל לצפון או לצדום ולא היה לנו להתפלל אלא לצמחה כדעת המצמר — ונראה שיש לנו להחיר הפנים לצד מזרח כשאו מתפללין לצפון או לצדום כדאמרינן צלא יחפר דמלדד אצדודי פי' שהמתפלל לצפון או לצדום יש לו להטות פניו לצד א"י עכ"ל :

ועפ"ז אפשר לומר דהכך אמוראי לא פליגי כלל אצרייתא ואקרה והתפללו דרך ארצם אלא שהם צצני דלענין א"י די צצידוד ועיקר מחלקותם היא אם למערב או לצמחה או לכל רוחות אצל צה הכל מודים דצריך לצד לא"י. ונמצא דאף לדין אם מי שהוא רוצה להצפין או להדרים משום הטעמים הידועים מותר לו וצצדד לא"י. וצוה יש לפרש פסקי השו"ע דלכחחילה צריך להחיר פניו אם אין לו שום טעם להתפלל לרוח אחרת אצל מי שמתפלל לרוח אחרת וטעם צפון או דרום מוציין לצד כנגד א"י :

ול"א היתה צדעתי לכתב דבר זה שהוא נגד צתום' אלא שצמלתי צצרוך השלחן שהקשה איך אפשר דכל הני תנאי ואמוראי לא ס"ל להתפלל לצד א"י הלא שלמה המלך ע"ה צתפלתו אמר והתפללו דרך ארצם דרך העיר אשר צמרת צה והתפללו אל הצית הזה ודניאל התפלל כנגד ירושלים ועוד כמה קושיות והעלה דצלמת לא פליגי אמוראי דצ"נ אקרא דשלמה כי גם לדידהו צריך צצידוד ודי צוה עיי"ש צצצרו :

אולם אחרי העיין נראה דא"א לומר דלא פליגי אמוראי צצ"נ אצרייתא דצרכות. חדה דלהסוצורים דשכינה צומערב וצריך להתפלל לשם אלא שצריכים לצד לא"י יקשה מה יעשו צצדינות שלמערב א"י דאם יתפללו למערב לא יוכלו אף לצד לא"י ודוחק לומר שהם צצרו רק על הרוב. עוד יקשה צצוגיא שם דרב שצת אמר לשמעיה לכל רוחתן אוקמן לצר מוצרה. ואם נאמר דאמוראי דצ"נ צצני דצריך לצד היה לו לצב שצת מלור עינים לומר לשמעיה שיעמידוהו צצד שיכול לצד וכל הרוחה את דצרי רב שצת יראה שאין שום אופן לומר שגם הוא ידע מציידוד וצריך לומר שרב ששה חולק אצרייתא :

ובזה יצואר דקדוק ככון צצצרי צתום' שם שצשרטו להודיע דאמוראי פליגי אצרייתא העמידו

ומשום שנבנלי לא הוצאו כל הדברים ומחמה
השאלה עד כדון נבטנו נחורנו מנין ועל
זה קאי ר' אבין נבנלי ופשוט שגם מקראי דשלמה
לא נוכל ללמד רק על זמן הנתי והולך ר' אבין
להבין עוד קרא גם על אחר החורבן. ומיושנת
הסוגיא ברווחא :

ומעתה לא קשה דריב"ל נבנלי אדריב"ל בירושלמי.
בירושלמי קאי על זמן הנתי והנתי ריב"ל
קרא דההיכל לפני ומה לא ילפינן רק נבנינו אולם
אחר החורבן אין לו שום ילפותא ושפיר הולך
לומר דשכינה נמערב :

ודנה בתום הוצרכו לומר דפליגי אנרייתא דנבלי
נרכות כי שם מהיק ר' אבין קרא דתלפיות
אף לאחר החורבן וע"ז פליגי אמוראי דנ"ב :

→ **נמצא** דאמוראי דנ"ב לא פליגי כלל אקראי דשלמה
כי בזמן הנתי מודי אלא דפליגי אדר' אבין
ולא יותר ומיושנת הקושיא ברווחא :

והמקור יראה שגם נכרכות העמידו התום
בזריהם דפליגי אמוראי נב"ב לא
על עמם הנרייתא אלא על מיימרא דר' אבין וכל זה
עולה לתקום אחד דלא פליגי רק על אחר החורבן
והדברים ברורים :

→ **והדילוק** בין זמן הנתי לאחר חורבנו מוצא לא
רק בירושלמי דמקשי עד כדון וכו' אלא
גם נבנלי מוצא חילוק זה בנרכות ס"א ר"י אומר
בזמן שניהמ"ק אסור עיי"ש. והטעם הוא עפ"י
המוצא נר"ה ל"א י' מסעות נסעה שכינה וכו'
עלתה וישנה במקומה והרי דלאחר החורבן השכינה
במקומה ושפיר איפליגי אמוראי נב"ב אי בנחרת או
מערב :

ועפ"י אפשר להבין פסק השו"ע דהנה צערוה"ש
שם הקשה איך פסקו כיחיד נגד רבים והם
כל אמוראי נב"ב דפליגי. והנה אף שציררו דלא
פליגי על זמן הנתי אצל לאחר החורבן צודאי פליגי
וכמפורש דריב"ל בירושלמי ונבלי ופשוט שמשפ"י זה
היו חילוקי מנהגים בישראל ויש שצמרו להתפלל
לנפון או לדרוס דפגרי כאמוראי נב"ב ועצום
שאל דנינו הגדול מהר"י אבוהב ותיירן דדי להם
בצירוד ונרור שלא רצה מהר"י אבוהב לנטל מנהגם
כי גם מנהג זה יסודו נקדש ותיירן דדי בצירוד :

ואפשר לומר דגם המחבר הסכים לה שמתר
להתפלל לכל הרמות ולא רק לנפון או
לדרוס כדי שיחכים או שיעשיר אלא גם לנחרת או

בזריהם נד"ה לכל רוחתא אוקמן שהיא מיימרא
דרב שמת. והנה רב שמת הוא לא הראשון ולא
האחרון מכל אמוראי דפליגי ולפאורה יש לקדק
אמאי נחרת התום' דוקא ברב שמת להודיע לנו כי
אמוראי פליגי. והי"ל להודיע או אצל אמורא הראשון
או אחרון :

אולם לבזרינו מדוקדק היטב סדר מאמר התום'
ונכונה נחרת את רב שמת כי רק ממנו
נבד מוכרחים לומר כי פליגי אצל מאמוראי אחרוני
היה אפשר לומר דלא פליגי אלא שפגרי דדי בצירוד
אצל מרב שמת הדברים מוכרחים וממילא ה"ה
לכל אמוראי והנן :

אולם לפ"ז הדרה קושיא לדוכתה איך יחלקו
אמוראי אקרא דשלמה המלך :

ונראה לומר דבר חדש בהקדס מה שיש להקשות
בנב"ב שם סובר ריב"ל דשכינה נלד מערב
ולהתום' דאמוראי הכ"ל פליגי ממילא גם ריב"ל
פליגי ולא סביר לה דלריך להחזיר כנגד א"י אולם
קשה מאד בירושלמי נרכות פ"ד הלכה ז' אחרי
שהנתי דין זה דנרייתא ופסקוי דשלמה איתא שם
אמר ריב"ל הוא ההיכל לפנירלפנים, היכל שכל
הפנים פונים אליו, ונראה דריב"ל סובר בנרייתא
דפונים לא"י ואיך אמר נבנלי נ"ב דשכינה נמערב
ולריך להתפלל שם ואם התום' כתנו על כל אמוראי
דפליגי מה יעשו לריב"ל איך אפשר להתאים שני
המיימרות זל"ז וקושיא גדולה היא. ודוק לומר
דתרי ריב"ל הוי :

עוד יש לקדק דקדוק גדול בנרכות שם אחרי
שהנרייתא מביאה קראי דשלמה ומסיק דלריך
להחזיר פניו לא"י סיים שם א"ר אבין ואיתיימא
ר' אבינא מאי קראה ומחרן מקרא כמגדל דוד
ננוי לתלפיות וכל הרואה ישתומם על שאלת ר'
אבין מאי קרא הלא הנרייתא הביאה קראי דשלמה
ודבריו צרור מללו והתפללו דרך ארצם ודרך העיר
וכי לריך ר' אבין קרא לקראי ונאמת כמה עדיף
ילפותא דתלפיות מקרא דשלמה והסוגיא פליאה
מאד :

אולם המעיין בירושלמי יראה דאחרי שריב"ל מפיך
לה מקרא הוא ההיכל לפני מביא הירושלמי
השאלה ח"ל עד כדון נבנינו נחורנו מנין ומחרן
אמר ר' אבין ננוי לתלפיות ח"ל שכל פיות פונין
אליו ע"כ ונראה דמילפותא דריב"ל לא נראה רק
על זמן הנתי והולך ר' אבין להנתי גם על זמן
החורבן :

למערב למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה ולכן
כתב אס מתפלל לרוח משאר הרוחות ינדד ופשוט
דמאן דסניד דדי צניוד נע"כ סובר דילפתא דר'
אנין היא אסמכתא ומיהו נאמת אס אי אפשר
לנדד כגון שהוא נמערב א"י ומתפלל למערב לית לן
נה. כי גם למנהג תפלה למערב יש על מה שיסתמך :

והקשה נפרישה דליון זה דנר והיפוכו וכך הל"ל
אבל אינו זכור' נריך להיות הפתח דוקא
נמערב וע"ז כתב דל"ל דלדין אין קפידא כיון
דמתפללין למזרח ואין נידעי לקיים הפסוק והחוליס
לפני המשכן :

ובזה נחה דעמי מה שראיתי נעירט ונכמה עריס
נאמרקה. שאינם מדקדקים ועושים נתי
כנסיות: לכל דל ואף למערב ופשוט דאס אי אפשר
נענין אחר יש להם על מה שיסתמו. ועיין נא"ת
תשיב דנר. י"א :

ונראה' מזה דדעתו נדעת הטור דלדין אין קפידא
כלל ואין לו אס נפ"מ נדין התוספתא
דקאי רק כשמתפללין למערב וקסה מאלד א"כ אמאי
אסור לדין לעשות פתח נמזרח. וממ"כ אס דין
התוספתא שייך גם ניימו מאלד כמו שנימיהס
היתה הקפידא לעשות פתח דוקא נמזרח כן לדין
נריכים דוקא נמערב ואס כבר נטל דין התוספתא
נטעם שאין אנו מתפללין למערב א"כ יהיה מותר
לעשות פתח גם נמזרח :

ואגב איין דמה שכתב הנ"י נסם מהר"י אגובה
ח"ל כדליתא נלא יתפור דמלדד אלודי פי'
שהמתפלל לנד לפון או דרוס ינדד לנד מזרח עכ"ל
ולאונו נריך תיקון כי נגמרא מקשי על מ"ד דשכינה
נמערב וע"ז מתנד' דמלדד ולא תיירי מל"י כלל :
גם מ"ש הנ"י דלרש"י שפירש מלדד לדרוס משמע
שפינו למזרח גם זה אינו דתיירי ממערב אולם
לעיקר הדין אין נפ"מ כי לדין דלריכים למזרח דין
מלדד הוא כמו לרינ"ל אבל הלשון נריך תיקון :

וביותר יש לעיין נלשון הש"ע שפסק נסימון ק"כ
סעיף ה' אין פותחין פתח ניה"כ אלא
כנגד הניך שמתפללין נז נאותו העיר אס מתפללין
למערב יפתחוהו למזרח כדי שיסתוהו מן הפתח
כנגד הארון. ומאלד לש"ע ניימו שמתפללין למזרח
אין פותחין אלא למערב כדי שיסתוהו נצולס למזרח
חה דלא כטור שכתב רק דליון עושין למזרח ולא
החליט. דלריכים דוקא נמערב. וזה יש נפק"מ
לדכא :

ובדיותי נזה איין עוד דרך אגב מה שז"ע נרש"י
ינמות ק"ה ד"ה עיניו למטה ופי' רש"י
כלפי א"י ולא אדע אי דוקא נל"י כן או גם נחול"ל
והרמז"ס פסק נה' תפלה ונותן עיניו למטה סתמא
משמע דגם נחול"ל ולא איין מה שייך הטעם משום
שכינה שס עיין רש"י ר"ה כ"ו ד"ה כמה דכייף
אינש הניא ג"כ פסוק והיו עיני ולני ולריך עיון :
ואודי שנירנדו דין תפלה למזרח נניא לניאור דין
: אין פותחין פתח נמזרח :

ונראה עפ"י מה שיש לדקדק נלשון הרא"ש
שכתב ניימיהס שהיו מתפללין למערב אבל
אנו שמשחווים למזרח ול"כ אמאי שינה הרא"ש
נלשוט שנחלה על ניימיהס כתב שמתפללין ועל
זמנינו כתב לשון שמשחווים והל"ל נשכיחם לשון
אחד :

ודגה דין זה מקורו מתוספתא מגילה פ"ג ח"ל
אין פותחין פתח אלא למזרח שנאמר
והחוליס לפני המשכן קדמה ע"כ. ותוספתא זו
הונאה נרש"י נרכות ר' ע"כ ד"ה אחורי ניה"כ
ונתוס' שס עמוד א' שכתבו דוקא ניימיהס שהיו
מתפללין למערב עי"ט. ונרא"ש מגילה כ' ו"ל
אין פותחים פתח אלא למזרח שכן מניט נהיכל
שפתחו למזרח שנל' והחוליס לפני המשכן קדמה
וכו' זה היה ניימיהס שהיו מתפללים למערב אבל
אנו שמשחווים למזרח לנד א"י אין עושין פתח
למזרח. עכ"ל הרא"ש :

וצ"ל דטעם הרא"ש נזמנינו הוא כיון דמשחווים
למזרח א"כ אין לעשות פתח נמזרח מפני
הנכנסין נשעה שמשחווין להיכל ונראה ח"ו כאלו
משחווים אליהם וכמ"ש נט"ז. כלן סעיף נ' לענין
אחר דנראה שמשחווה. לו המתנד. ואף שעיקר
טעם התוספתא שיהיה דוקא להיכל לא שייך נזמנינו
מכ"מ מפני טעם אחר אין לעשות פתח נמזרח
ודין זה לרא"ש הוא איסור מוחלט. ולפי זה ננד
אחר מותר לעשות פתח. ולפי שהטור
אזיל נשיטת. אינו הרא"ש לכן כתב ג"כ דליון עושין
פתח נמזרח אבל נרוח אחר מותר :

ובבביר ק"כ פסק ג"כ. נסגנון זה שנחלה כתב
אין עושין פתח אלא למזרח כמו נהיכל
ואת"כ הניא נסם התוס' דה דוקא ניימיהס וכו'
אבל אנו שמתפללין למזרח לנד א"י אין עושין פתח
נמזרח עכ"ל :

ואולם הנ"י הניא עוד טעם נסם הג"מ פי"א
נסם התוס' דטעם דליון עושין פתח אלא
למזרח הוא כדי שיהיו משחווים מן הפתח כנגד
הארון שהיה אז נמערב וה"ה נכל מקום עושין

כלום דאמוראים היו צנצל והיו מתפללים לזר א"י למערב אזל התוספתא כתקנה צא"י וקשה לומר כן וסיים שם ה"ל וא"כ ז"ע מנ"ל לבגות הפתח במערב נגד התוספתא דתוס' דנרכות קאי לדברי אמוראים המתפלל אחורי ציהכ"נ ולא לתוספתא דמייתי רש"י. עכ"ל חת"ס :

→ **ונראות** נפלאות עליו שנתחלה כשהניא מקור הדין מהתוספתא כתב הניאה הרי"ף והמרדכי והרמב"ם ולא הזכיר את הר"ש שכתב בפירושו על התוספתא האת וזקא צימיהס. ואף מה שהקשה מדברי התוס' דנרכות דלא כתבו דנריהם רק על המתפלל אחורי ציהכ"נ והחליט שהתוס' לא כתבו דנרים אלו על התוספתא הנה אף שדנרכות יא לפרש כן בתוס' אצל מה נעשה התוס' כתבו במקום אחר דנריהם אלו על התוספתא האת ומפורש הוא בתוס' עירובין דף י"ח ד"ה. ולא אחורי :

עוד הקשה החת"ס לתוספתא דמייתי קרא והחוכים לפני המשכן קדמה ולא מייתי מפרשה תרומה שפתח אהל מועד וחזר המשכן היו למזרח חיל קרי צי רב ואמאי הוצרכו להניא מפ' צמדנר :

וגרמא ליישג דהנה בתוס' עירובין ה"ל כתבו בתוספתא דמגילה איתא אין פותחין ציהכ"נ אלא למזרח שכן מלינו במשכן וכו' ונראה דקסנר האי תנא דשכינה במערב או היתה א"י וניהמ"ק במערב דכתיב והתפללו דרך ארצ' והשתא לכאורה נראה דאחורי ציהכ"נ היינו לזר הארון ומייהו אין נראה עכ"ל התוס' :

ובאמת דברי התוס' ז"נ דלמה הכימו התוס' מה שאמר תנא דתוספתא הלא התוס' לא מיירי מזה הדין אלא כונתם להקשות דין אחורי ציהכ"נ ורצו להוכיח דאחורי ציהכ"נ הוא לזר הארון כי הפתח הוא צנצל שכנגד ולמה הוצרכו לכל הג"ל :

ועיין צנ"ח סי' ז' שביאר דנריהם ו"ל ונריך לזר דנריהם דמ"ג ונראה דסנר האי תנא דשכינה במערב וכו' כלומר אין לפרש דאעפ"י שמתפללים למזרח שזו הארון אפ"ה נריך שתייה הפתח במזרח כדיליף מקרא (מומש כדעת החת"ס) דהא ודאי ליתא דכי כתיב קרא במשכן הוא דכתיב שהיו משתחוים למערב לזר הכפרת אצל לדין איפכא מיצעי למיענז לפתוח במערב ולהשתחוות למזרח ולפיכך ז"ל שהאי תוספתא סונר דשכינה במערב ומשך לפ"ז דקשה דכיון דאחורי ציהכ"נ

הפתח כנגד הזר שמתפללין אלו ועפ"י פסק צנ"ע צסגנון זה :

ועיין צביאור הלכה שכתב על דין הש"ע דנשעת הדתה אין מעכב ותמהתי מנין לו דאין מעכב דין המפורש נרא"ש ועוד ופוסקים ולדברי הכונה היא דמ"ג הש"ע דנריך לעשות דוקא כנגד הזר שמתפללין זה אינו מעכב נשעת הדתה דאפשר להשתחוות אף אם הפתח צנצל אחר אצל הדין דאין עושין פתח צנצל מזרח לדין זה דין מוחלט ואין חולק בו ומעכב כמובן :

ועפ"י מנזארים דברי הלבוש כמין חומר שכתב ה"ל אין עושין פתח אלא כנגד הזר שמתפללין בו גאס מתפללין למערב וכו' שנאמר והחוכים לפני המשכן — ואנו שמתפללין למזרח אין עושין פתח למזרח שגם הארון ואס אפשר לעשותו במערב מה טיבו ויפיו עכ"ל :

ודבריו נלתי צרורים שפתח צמשל משתחוים למערב והניא פסוק והחוכים ואח"כ כתב ואנו שמתפללין למזרח והל"ל תיכף הדין לדין ועוד ז"נ מ"ג אין עושין פתח במזרח שגם הארון וכי אין אנו יודעים שגם הארון. עוד ז"נ דאס כתב דאין לעשות במזרח והרי סונר כדעת הטור דמותר לעשות צנצל אחר א"כ מה חזר ואס אפשר לעשותו במערב מה טיבו ויפיו מה כונתו ציה ומה יופי יא ציה :

ולדבריו דנריו כתב חיזור. דנתחלה כתב הדין העיקרי של התוספתא דכשמתפללין למערב שייך הדין של והחוכים לפני המשכן. אולם לדין שמתפללין למזרח ודאי אין שייך טעם התוספתא שאין אנו יכולים לקיים הפסוק וכדעת הפרישה ועכ"פ זה אסור שלא יעשו פתח במזרח וזה שדייק שגם הארון ומשתחוים לו ולא נאה שיכנסו האנשים דרך שם ולפי"ז מותר לעשות צנצל אחר אף מפני שיש דעת הג"מ דטעם הדבר הוא כדי שישתחוו הככנסים לזר ההיכל לכן אס אפשר לעשותו במערב מה טיבו ויפיו :

← **ודאיתי** להתת"ס דנרים אסר לא זכיתי להנינם והם צסיתון כ"ז צחלק אר"ה שכתב שם להקשות על מה שפסק הש"ע לעשות פתח כנגד הזר שמתפללים בו ושינה לשון התוספתא דמשמע שהקפידא היא לעולם לזר מזרח. וכתב שם דמ"ג התוס' דנרכות ודוקא צימיהם שהיו מתפללים למערב אצל לדין כמו שפירש להם לזר מזרח תפרש לזר מערב לא כתבו זאת רק לדברי אמוראים שם לא יתפללו אחורי ציהכ"נ אצל לתוספתא לא כתבו

→ **ורכב**. נראה לי צפירוש התוס' דמהתוספתא נעמנה הכריחו. את כונתם שהיא דהפתח לריך להיות כנגד הגז שמתפללין בו וממילא הכריחו ג"כ ממנה דאחורי ניהכנ"ס הוא לז הארון וז פנים הוא לז הפתח. ועפ"י הקשו קושיהם:

ויסוד הדבר דהתוס' נראה דמהתוספתא הוכחה להניח מפתוק והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה ולא הניחה מפתוקים דתרומה זיל קרי' צי רב הוא וכמו שהקשה התת"ק מזה הניח התוס' שכונה התוספתא היא שהפתח יהיה כנגד הגז שמתפללין אליו והאי תנא סבר שכינה נמערב ולא שתיא הכונה לעשות דוקא פתח נמזרת. דאלו היתה התוספתא רואה לעשות פתח דוקא נמזרת לא היתה נריכה להניח פתוק זה. ותכן ראית התוספתא היא כך:

→ **ודגה** נחומש נמדבר צ"ג' והחונים עליו קדמה מזרחה פירש"י ח"ל לפניו הקרוי קדם ואילו זו רוח מזרחית והמערב קרוי אחר עכ"ל רש"י:

וביאור דנריו כתב המזרחי ח"ל: פי' אחר שה"ל שנסוף תינה קדמה היא נמקום למד נחלתה ופי' קדם פנים מחויב שיהיה פי' קדמה לפניו ומפני שכתב מזרחה אחר מלת קדמה שלא היה צריך לה מאחר שפירוש קדמה למזרח הולך לפרש שמזרחה היא תוספתא ציאר כאילו אמר לפניו דהיינו למזרח וזה שכוון צאמרו ואי זו רוח מזרחית ומה שכתב שהמערב קרוי אחר הוא כדי ללמח שפי' קדמה הוא למזרח ואמר שהראיה ע"ז שהרי המערב קרוי אחר ואחר שהמערב קרוי אחר יחויב שיהיה המזרח קרוי קדם שכוון שהקדם הוא הפך האחר דכתיב אחר וקדם נרתי ככה הפאה המערבית הפך הפאה המזרחית אבל אין לפרש שזאמר ואילו זו רוח מזרחית הוא פירוש של קדמה שפירש צו לפניו הקרויים קדם ואחר ואילו היא הפאה הנקראת קדם הוא רוח מזרחית דא"כ ה"ל לפרושי על מלת מזרחה הנאה אחריה למה נכתבה שלא היה צריך לה עכ"ל מזרחי שהעתקתיו מפני שאין הספר מצי:

ומבואר מדבריו דהיכל דכתיבי תינות קדמה מזרחה הוא כפל לשון ללאורה ללא לרד והתירוח הוא כי קדמה הכונה היא לז הפנים וזה הוא לאו דוקא מזרח והולך לפרש ששם היה צד מזרח אבל קדמה לז כונתה לז פנים ולא לז האתר:

משמע דאזי לז הארון כדכתיב תסרת על אחורי המשכן וכתיב אחורי המשכן יחט יונה אלל הגז שז הפתח נקרא פני הנית וכו' השתא דאזי קשה מהא דאמר דכי מהדר אפיה וכו' אדרבה מייחוי כשתי רשויות וכו' הניחא אם היינו מפרשים דהפתח הוא נמזרח ששם הארון השתא כשמתפלל אחורי ניהכנ"ס ומהדר אפיה לזי כנישתא לית לן צה וכו' אלל להך פירושא דכשהפתח הוא נמזרח הארון הוא נמערב ומשתחווים למערב קשיא עכ"ל הנ"ח:

וביאור דברי הנ"ח הוא כן. דהתוס' הקשו על הא דנראה דאחורי ניהכנ"ס הוא לז הארון מהא דנרכות היה עומד אחורי וכו' ואי מיהדר אפיה לית לן צה ואם היה עומד לז הארון כ"ש דאזי מיהדר אפיה וכו' דמייחוי כז' רשויות. וכתב הנ"ח דהתוס' היה צירוף ליהו דאחורי ניהכנ"ס הוא לז הארון מהוכחות לקימות מהסוף והוא מדכתיב תסרת על אחורי המשכן והז שז הפתח נקרא פני הנית כדתיב גזי תרומה וכמו שהוכיח הנ"ח. ואלולס כדי שיהיה ממש לקושיהם נריכים להקדמה אחת והיא שפתח ניהכנ"ס יהיה תמיד לז שכנגד הארון דאם אפשר לעשות הפתח צד הארון ממש אז ע"כ יהיה נקרא אחורי ניהכנ"ס לז האחר שכנגד דהז. שז הפתח הוא פני הנית והא דמזלי אחורי ניהכנ"ס יהיה כונתו שלא צד הארון וא"כ כי מיהדר אפיה לזי כנישתא הוא ממש כמו שהצטר מתפללין ולא קשה קושיה התוס'. ולכן הניחו התוס' מהתוספתא דאין פותחין פתח אלא למזרח כדהוי נמשכן וע"ז כתב התוס' נסגרת דאזי כונת התוספתא היא לא שיהיה הפתח תמיד נמזרח אף אם מתפללין נמזרח אלא הכונה היא שהפתח יהיה כנגד הגז שמתפללין צו והאי תנא סבר שכינה נמערב ולפיכך נקט אין פותחין אלא למזרח ולדין דמתפללין למזרח צריך לעשות פתח נמערב ולפי' שפיר קשה דאזי דמזלי אחורי ניהכנ"ס הוא לז הארון דהפתח הוא צד שכנגד ושם נקרא פני הנית ואחורי צד הארון ואזי מיהדר אפיה כנישתא דמייחוי כז' רשויות. זאת היא כונת הנ"ח:

אולם המעיין יראה תיוהא בדבריו. חדא אי היה להתוס' הכרח מהסוף דאחורי ניהכנ"ס הוא לז הארון ולא לז הפתח היה להניח ראיה זו ועיקר חסר מן הספר. ועוד מנין להם להתוס' דכונת התוספתא שיהיה הפתח לז שכנגד הארון דילמא כונת התוספתא היא שיהיה הפתח למזרח דוקא כמו נמשכן ואף כשמתפללין לרוח אחרת עשין פתח נמזרח וכמו שכתב נאמת התת"ק שזכרנו:

שהיינו נלד מערבית צפונית אל ארץ ישראל. אנל כאל באלמריקה וניחוד אלנליכס הרי אלס ממש ננקודה הנגדית על הכדור ציחס לא"י ולס תרטו לנסוע לא"י תוכלו לנסוע דרך היס הפאסיפי לנד מערב הלוך ונסוע מערבה עד צואכס לא"י ועדיין אינו יודע איזה הדרך רחוקה יותר ומנאל כי כשתפללו למערב הנכס פונים לא"י מלד השני ולין שוס חילוק אילו הייתס פונים מלד מזרח והנן דנבר זה כי זה שייד ליריעת הניאלוגרפי :

אורם כנודו לא ניאר אס כשתצט ציהכ"ס הקדשה יתפללו גם צניהכ"ס הישנה או שלל יתפללו שס כי אס יתפללו שמה יס לחשוש לכאורה צזה ולא הייתי רוצה שיאלמרו כי אני התרתי את הדבר אף שצחתי נתי כנסיות לא שייד לומר כדו בר קיימית. וכן הוא צעירנו שתי נתי כנסיות סמוכים ומתפללים לנדדים שונים ולין חשש צזה נכ"ז יואיל לא כנודו להודיעני שנית מזה :

ואשאר צזה ידירו מנרכו נכל טוט :

יהושע הלוי הירשזארן והזוס"ס

סימן ז

ברין כהן שלא עלה בברכת רצה

ב"ה יום ה' לפב"י תש"ח
כבוד ירידי המופלג ויר"ש ח"ה כש"ח
צו"ח יוסף ז"י שאנא

דגני שולח צזה את אשר העליתי בשאלה שגולדה ציוס ז' דפסה צניהכ"נ צית שלמה שנתחלה כששאלתי צעת אמירת החון ומפני מטאיו אס יס כהן לנ"כ אמרו לי כי אין כהן, ומשום זה לא ילאתי אל הפרחודר ליצוק מים על ידיס כדרכי צתור לוי. ואח"כ כשאלמר החון מודיס שמעתי שכנודו מנזה אל הכהן שלא יעלה אל הדוכן, ונדועתי כי הכהן היה צניהכ"נ ונאל ליטול ידיו ע"י אחד הלויים — וכשנכנס צניהכ"נ מהפרחודר צשעה שאלמרו מודיס וכשגמר החון הטוט כי לא כלו רתמיך עלה הכהן צעלמו על הדוכן. עשתי אליו אל הדוכן ואמרתי לו אס רוצה לרדת ואמר כי רוצה לישא כפיו. וצין כך התחיל החון לומר ועל כולם ואמרתי להחון שיעמד רגע ומתישצתי כי קשה לי לומר לכהן לרדת כיון שעלה, ולכן התרתי לו לישא כפיו. וכ"ז היה טרס גמר החון חיצות שמך מלכנו תמיד לע"ו :

וכזה היא גם רחית התוספתא מהפסוק והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד ומזרחה דגס סס יס כפל לשון כה והכונה היא שלפני המשכן קדמה הפירוש לנד חלק הפנים אל המשכן שס הפתח והלד השני היא לז הארון נקרא אחורי המשכן והוכיחה מזה התוספתא שהמשכן לריד להיות פנים ואחור אלל שהמשכן היה פני המשכן למזרח מפני שכן היה ואלס נכל ציהכ"ס יס לעשות ג"כ פנים ואחור כפי מה שיהיה לנד שהוא יעשו פנים מלד אחר ואחור מלד אחר. ומזה הוכיחו התוס' דכונת התוספתא היא כנ"ל דהיינו שצריך לעשות פתח כנגד הלד שמתפללין צו וגם הוכיחו שהפתח קרוי פנים ולד הארון אחורי המשכן ושפיר הקאו התוס' קושיתס :

← **ועפ"ז** מיושצת קושית החת"ס צרווחא כי התוספתא הניחה הפסוק אל והחונים ככונה להוכיח דין דפתח כנגד הארון חה היה יסוד לקושית התוס' ולדרצה אילו היו מציאים מפסוק דתרומה היינו אומרים דכונה היא כנ"ז החת"ס שיהיה הפתח דוקא למזרח :

דיוצא מכל הכ"ל דעשיית הפתח נלד מערב לנד מזרח יס לו יסוד גדול אף צמונינו ואף צמקוס שמתפללין לרוח אחרת יס יסוד לעשות הפתח נלד שכנגד ולכן אין לעשות צשום אופן הפתח נלד שמתפללין אליו דהיינו צמזרח :

וגחזור לנידן שאלתו דאס אי אפשר לעשות צענין אחר אלל לעשות הפתח צמזרח ואס אל לא ינטרכו להתפלל לנד מערב ולא יהיה הפתח צמזרח הנה לדעתי מוטב שיתפללו למערב ונלנד שלא יעשו הפתח ממש נלד שמתפללין צו. ועיין צחת"ס שס שקיים ח"ל מנאל מה שנהגט עפ"י ש"ע לפתוח פתח מול ארון הקודש שלא לנד מזרח ללע"ג ומ"מ חלילה לצנות מה שחפסו קדמונינו צמוחלט והמה נניאים וצני נניאים עכ"ל והרי דאף שלפלפולא הקשה על המנהג אנל למעשה לא התיר לצנות ואחרי שניאלרטו צשס הנ"ח שדעתו ג"כ צפירוש התוס' דלא כחת"ס וצפרט. לפי פירשנו אנו ודאי אסור לצנות צזה ומוטב להתפלל למערב וצפרט כי כנר נתפשט המנהג נכל המדינות שלא לדקדק צזה ונלנד שיהיה צנין ציהכ"ס כדין :

ועלה עוד נדעתי כי צמדינות אלו וצפרט אלנליכס החונים קרוב לקו המשוה מתור אף לכתחלה להתפלל לנד מערב. כי הלל אנו יודעים שהענין אל תפלה לא"י תלוי לפי מציאות המקום ויחסו הניאלוגרפי אל ארץ ישראל. והנה צאירופה שהיינו שוכנים צאותה העמיספער התורחית ודאי

15

Zilberberg, Abraham Benjamin

ספר

שו"ת מהרא"ב

חלק שני

הוא ספר שני על עניני או"ח

אשר חנני מהחונן לאדם דעת

מנאי ועירא דמן חברייא

אברהם בנימין זילבערבערג

מלפנים אבד"ק מולישקאוו ואח"כ מו"צ ור"מ בווארשא

וכעת אבד"ק פ'טמבורג, פא.

מחבר ספר שו"ת מהרא"ב חלק ראשון

בלאאמו"ד הרב הגדול החסיד מוה"ר מיכאל משה יהודא ז"ל נכד להגאון הצדיק כו' מוהרז"י נפתלי מווארשא ז"ע, נין ונכד להגאון הצדיק אמתי כו' מוה"ד אברהם בנימין זילבערבערג, רב ור"מ בווארשא, ולמעלה בקודש, נין ונכד להגאון האדיר הקדוש בעל זית רענן ותפארת ירושלים ז"ע.

ניו יארק

שנת כי תשא את ראש בני ישראל

כתובת המחבר:

RABBI A. B. ZILBERBERG

1541 Center Avenue

Pittsburgh, Pa.

ומעתה לא יעוררו ח"ו על קדושת קצושת הארון הקודש והעמוד, ושער הזה הוא לדק, ויכוונו לשערי ירושלים כדת של תורה :

הנה עי' נצרכות (דף ל' ע"א) ח"ר מי שאינו יכול לכוון את הרוחות יכוין לנו כנגד אצו שצמחים כו' עמוד נחול'ל יכוין את לנו כנגד ארץ ישראל כו' ועי' נתום' שם דלא גרס לנו רק אפניו קאי, כמבואר בגמרא ונחזיר פניו למזרח, וכן להיפוך עיי"ש, ונתום' ד"ה לתלפיות כו' ועכשיו אנו צמערנה של א"י על כן אנו פונים למזרח עיי"ש, וצ"ע א"ו"ח (סי' ז"ד סעי' ז') כתב הרמ"א ולא שמתירין פניו למזרח מפני שאנו יושבים צמערנה של ארץ ישראל ונמלא פניו לא"י עיי"ש, הרי דפסקין להלכה למעשה לדקדק שיהא העמוד דוקא צמזרח :

אולם מנזרח צפרמ"ג (נח"א סס) דאם אי אפשר לקבוע צמזרח יקבע צמזרח ועכ"פ לא למערב עיי"ש, והנה לא כתב אס מותר לצפון וגם לא כתב איסור, דאם צמזרח כתב היתר וצמערב כתב איסור, ולא כתב צלד לפון מה דיו :

ורענ"ד נראה לנזח דבריו שאמר נקיור כדרכו תמיד וכוונתו דהנה מנזרח צמזרח צמזרח (דף כ"ה) עלה דמתני' ר"ע הומר לכל רוח הוא עושה חוץ ממערבה, והמריקן מפני שהיא תדירה, והיינו תדירה בשכינה, ורז הושע"א סנר שכינה בכל מקום, והף רב שעת סנר שכינה בכל מקום, דלכל רוחתא חוקמן לצר ממזרח ולאו מושב דלית ציה שכינה אלא מושב דמזרח צה מיני, ור' אבהו סנר שכינה צמערב, ואנן לא פסקין כר"ע ודעיימיה דשכינה הוא צמערב רק פסקין כהא דתניא צמזרח שחייב אדם להתפלל כגד ירושלים, ועיין תוס' שם ד"ה לכל כו' עיי"ש. אצל מהא דאמרי' שם אר"י הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יאפין ור"י צ"ל אמר לעולם ידרים, ופרכין והא אמר שכינה צמערב, ומתרגיין דמלדד אלודי עיי"ש, מנזרח מכלן דריצ"ל דס"ל ששכינה צמערב וס"ל דלעולם ידרים, היינו שהתפלל פניו למערב מפני כבוד השכינה, והא דידרים היינו שהיה מטה לצד דרום, וכן כתב רש"י ז"ל שם דמלדד אלודי מטה לצד דרום, אצל הנ"י הציח צמס דרניו הגדול מהר"י אבוהז ז"ל דהפירוש מלדד אלודי שהתפלל צפון או צמזרח יש לו להטות פניו לצד ארץ ישראל וכ"כ הסמ"ג עיי"ש, ועי' כתב הרמ"א ומי שרוצה לקיים אמרם הרוצה להעשיר יאפין או להחכים ידרים וכו' ילדד פניו למזרח עיי"ש, וכשיטת הנהר"י אבוהז וכסמ"ג, ועיי"ש צמג"ה שכתב ורש"י פירוש איפכא דילדד פניו לצפון או לדרום ועיקר עמידתו למזרח, היינו כמו דלרז יצ"ל שמתפלל למערב וישב שהשכינה צמערב ורוצה

נאמרה לעכו"ס וא"א לעשות הפריעה ע"י, משו"ה דוחה מלות מילה את השנת, ולפי"ז אס כל דחיית שנת צמילה היא רק מלות פריעה והו ודאי דהפריעה הו מתקן, א"כ שז אידך יש ללמוד מקרא דניום דמקלקל צמזרח חייב הלא כל עיקר הקרא דדחתה הו לא הצנלה דהיה יכול לעשות הצנלה ע"י עכו"ס. ורק מה דהו תיקון ומנ"ל דמקלקל הייב, אמנס לדרכינו יש להשיב דה"ה לומר דכל עיקרו דמילה דוחה שנת היא רק הפריעה דה"כ יקשה המאי צמזרח דוחה את השנת הלא אמריקן צמזרח דכל הטעם דדחתה את השנת הו משני טעמים הו משום דנאמרה העשה דקודם הדיבור, הו משום דכרתה עליה י"ג צריתות והו ודאי, דפריעה שנהמרה אה"כ ליהושע לא נכרתה עליה י"ג צריתות, ולדרכינו לא נאמרה ג"כ קודם הדיבור כיון שאה"ה לא נלטווה מלות פריעה, ואמאי דחתה את השנת, הלא ודאי משום כמו דאמריקן צמזרח (דף ע"ג) דהקטר הלצים ואצרים דוחה שנת מוטעם דהצנינה מלוה צשעתה וכנר דחתה שחיטה את השנת עיי"ש, ה"ג אמריקן משום דכנר דחתה מלות מילה היינו החיתוך את השנת גם מלות פריעה דוחה שנת, וכ"ז אס מילה צעמס דוחה שנת שפיר אצל אס נימא דגוף מלות מילה צמזרח מקלקל הו ומקלקל צמזרח פטור ורק כל הקרא על הפריעה נאמרה שז נהידר הקו' אידך צמזרח דחתה ככ"ל ול"ש לתרץ משום כנר דחתה ח"ו דמקלקל צמזרח חייב :

החיתב צרז צרכה וידידות וצמזרח התורה,

הצרכה צניוין זילצערצרג

סימן טו

כבוד ונהלי ציהכ"ג שערי דק חכמי פולין צפיעטסצורג, פא.

— א —

נשאלתי היות צניהכ"ג וקוס הארון קודש והעמוד הו צכותל מערבית, וצניהמ"ד הארון קודש והעמוד הו צכותל דרומית, ונשאלתי האם מותר להיות כן לכתחילה, וגם צדיענד האם יש מקום להחיר להתפלל שלה צמזרח, וצן תורה אחד אמר כי שמע דאם צשכחה מתפללין שלה צכותל וזרח, צריקין להפסיק להפסיק ולהתפלל דוקא צמזרח, הוורת מוהרהו לקצוע הלכה זהו כי שרתית ישראל לה יעשה עילה, ואס היקן צניחין צני צניחין הן, וכוונו למזרח של הלכה, וכתירה עשו, וכיון שנצחר עפ"י הלכה,

מקיים שניהם כדון הרמ"א הג"ל דהא נמדיה זהו הדרוס הוא המורח והמערב הוא הדרוס וממילא אין מקום לאסור קניעת הארון קודש נמערב, רק לריך ללדד הקן מערבית הוא הדרוס וממילא אין מקום לאסור קניעת הארון קודש נמערב, רק לריך ללדד ללדד הקן מערבית דרומית שהוא נמדיה זו כמו דרומית מזרחית, ותפילתו יהא נשמע בשערי ירושלים בתוך תפילת לדיקים יתקבלו נרחמים ורלון לשמוע קול ישועה נמהרה לקבל פני משיח זקנו חמן :

— ב —

עור נשאלתי אם יולאין נמנות נרות נציהכ"ג נשעת התפילה בלור החשנל, או דנעין דוקא לור היואל משמן ופתילה, או נר שטו :

הנה לכאורה תליא נזה האם נעין נרות נציהכ"ג נשעת התפילה מחמת דציהכ"ג הוא כעין מקדש מעט, וכמו נציהמ"ק היה נר המנורה, ה"ג לריכין נר נציהכ"ג ואם מדמיין לשם, ודאי היה מקום לומר דלריכין דוקא שיהא האור יולא מפתילה, ולא לאור החשמל, אמנם אם נימא דהא דנעין נרות נציהכ"ג הוא רק מטעם שיהא לכבוד ולתפארת שהאור יהא מאיר שם אזי אין מקום לתק כלל מאין הוא מאיר, או מאור היואל מפתילה, או ע"י אור החשמל, וכבר נמלא נש"ת פתחי שערים לאל"ז הגאון מטשער סטכאו זי"ע אם יולאין נרות חנוכה ונר של שנת בלור החשמל, וכתב דלפמ"ש הראשונים דחנוכה לריך להיות דומיא דמנורה ע"כ לריך להיות דוקא פתילה ואין יולאין לנרות חנוכה בלור החשמל, ולנר של שנת שרי גם אור חשמל דליתא נחענית (דף כ"ה ע"א) דא"ל לנרתא דלא תלטער כי מי אמתר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק ויואל נזה לנר של שנת עיי"ש, מנאר דלא לריך שמן רק מה שדולק כשר והה"ד בלור החשמל עיי"ש, והנה אי משום רליה זו יש מקום לומר דאם יאמר לחומץ וידליק אזי הוא כמו שמן משו"ה היה כשר להדלקת נר שנת אבל אור החשמל דהוא רק צרק היואל מן שני כוחות המתנגדים זה לזה שנפגשים יחד יולא אור צרק ומאיר אפשר דאינו יולא למנות הדלקת שנת, ורק יש להניח רליה דאין לריכין דוקא שמן לשנת, רק סגי בשאר מיני שמנונות המאיר כגון תומן אם היה יכול להאיר, היינו דנרות שנת לנר של מנורה אבל למידק מכלן דסגי גם בלור החשמל אין אם רליה לכאורה, אולם אפשר כוונתו נאמת רק להניח רליה דנר שנת אינו דומה למנורה וממילא אין מקום לומר דיהא לריכין דוקא פתילה ורק לריכין להיות מאיר, וא"כ אין חילוק ע"י מה מאיר לו ופשוט. והאמת דמקור לנר של ציהכ"ג הוא חמ"ש הטור נסיו' קנ"ה ונוהגים בכל המקומות להדליק נהן נרות לכנדן

להעשיר או להחכים ילדד פניו ללפון או לדרוס, ה"ג לדין דפסקינן דמתפלל למורח אם ירצה לקיים אמרם הרובה להעשיר או להחכים יטה פניו ללדין ופשוט. ומה דן הפרמ"ג דנהי דפסקינן דיתפלל בלד מורח מ"מ אם א"א לו לקצוע נמורח יקבע נדרוס, כוונתו דסוף כל סוף לריכין לקיים מה דאמרינן הרובה להעשיר כו' ומוכרח ללדד פניו ללד דרוס או ללד לפון ה"כ שזו נאם א"א לקצוע נמורח יש לו לקיים ג"כ נלופן כזה שיעמוד נדרוס ויטה פניו למורח וכשיטת רנינו מהר"י אבוהב וכסמ"ג. ונמלא דדין זה אין חילוק בין לפון לדרוס דנציהם יכול להיות האפשרות שיהא פניו לדרוס או ללפון ויטה פניו למורח, ורק נעומד נמערב א"א לו להטות פניו ללד מורח דאין פסקינן דדוקא למורח יכוון לבו וגם פניו כמ"ש תוס' ולא סגי נמה שיכול להטות פניו ללד לפון או ללד דרוס דהא אז יקיים רק מה דאמרינן הרובה שיעשיר או שיחכים אבל לא יקיים עיקר הלכה דיתפלל ללד מורח ופשוט :

רפ"ז נידון שלפנינו נציהמ"ד שהעמוד והארון הקודש הוא נדרוס נדיענד אין שום קפידא כלל נזה דהא יכולים לעמוד נדרוס ולהטות ללד מורח וכדעת הפרמ"ג להלכה וכן הוא שיטת המהר"י אבוהב והסמ"ג לכתחילה לעשות כן, וכ"ש נדיענד שפיר דמי, וכן הפשוט דמה שקצוע הארון הקודש נציהכ"ג בלד מערב הוא נגד הלכה דפסקינן שאין לקצוע נמערב, ואפילו אם שכת ומתפלל למערב והוא נאמנע התפילה כתב נתשובת אליהו (סי' א') דלריך להפסיק וליך להתפלל ללד מורח והנא דנריו ננאר היטב שם וממילא לכאורה הפשוט ולריכין לשנות מקום הארון קודש והעמוד נציהכ"ג מלד המערב ללד המורח או ללד דרוס או ללד לפון :

אר"ם נאמת נ"ל לומר דנר חדש דלולי נמדיה זו נארה"צ לא רק דיח להחיר נדיענד מה שקצוע הארון הקודש והעמוד נמערבין רק גם לכתחילה יש להעשות כן, דהנה זה נרור דעיקר הוא שיהא פניו לארץ ישראל ומה דאנחנו עומדים למורח הוא מפני שאנו נמערבה של ארץ ישראל ע"כ פונים למורח, אבל ודאי מי שעומד נמורח מחזיר פניו למערב שהוא נגד ארץ ישראל כמו דליתא נצרייתא נרכות הג"ל נמלא עומד נמורח מחזיר פניו למערב, נמערב מחזיר פניו למורח, נדרוס מחזיר פניו ללפון, נלפון מחזיר פניו לדרוס, נמלאו כל ישראל מכונין את לנכ למוקום אחד, ולפיו"ו נמדיה זו שאנו עומדים נלפון של ארץ ישראל היה לריכין לחזור פניו לדרוס, וה"כ הם לכתחילה יש לקצוע נדרוס כמו שיהיה קצו נציהמ"ד כי היה ללד ארץ ישראל א"כ מה שיהיה קצו נציהכ"ג נמערב היה כמו שיהיה קצו נדרוס והטה פניו ללד מורח

שו"ת חאו"ח חלק שני מהרא"ב

ב

הגאון מקינצק לדמותו ליצגה גפיו דנחשנ מחוסר אכזר (קידושין כ"ד) אצל הגאון מסאכטשאוו מסיק להלכה דמניח על ידו השמאלית ואין שום פסול מחמת הפקדאליים שלא להניח תפילין עיי"ש :

ג עיין נש"ת מהרש"ם חלק שני (סי' ר"ח) שכתב לפשיטות דמניחין תפילין על יד שיש לו פקדאליים רק מסופק דאיטר דמניח על ימין שהוא שמאלו ואם אח"כ נחלה בפקדאליים על שתי ידיו נאזיחו יד ימין עכשיו עיי"ש, הרי דנרור אללו דעל יד כזה מניח תפילין, ע"כ הוריתי הלכה למעשה שמתויד להניח תפילין של יד ושל ראש וזכות קיום מצות תפילין יגן עליו שיתרפא ומחלתו נמזהרה :

הכ"ד ידיו הדור"ש נאזיחה,

אזרהם בנימין זילנערנערנ

סימן יז

כבוד ידידי הרבני מוה"ר שלמה שליט"ה

ברבר מה שאירע פה אצל הסופר ר' חיים אליעזר יצחק הכהן שמאל נפרשיות של תפילין שחסר תיבה שלימה מחמת ששכת הסופר צעת הכתיבה לכותבה, האם אותו האיש המניח תפילין כזאת לריך כפרה שחוזר עכשיו כי מעולם לא הניח תפילין כשרים, וגם אם לריך כפרה על נרכותיו שזירך לנטלה, וכתה"ר רגונו לומר דהלכה זו דומה ממש לאחד שאכל נשר ואחר אכילתו נמאלת שהיא טריפה לא אמרינן דהאוכל מקודם לזה שעשה איסור דהוי אונס על אכילתו ה"כ נידון שלפנינו הוי אונס על הנחתו והוא סגר שניח תפילין כשרים :

הגה תיבוס שגנה נכין על יסוד ולא הראה היה מקומו לננות עליה אין פשוט לכ"ת הדין דאם נמאלת שהיא טריפה אחרי אכילתו א"צ כפרה משום דהוי אונס נאכילת איסור, הלא נאמת נאשנות פנים מאירות (חלק ז' סי' מ"א) ונאשנות חמדת שלמה (חלק יו"ד סי' א') נסתפקו בזה הדין בני שאכל נשר ואח"כ נמאל טריפה נבני מעיים אי הוי נגדר שוגג ולריך כפרה לוי הוי נגדר אונס, כיון דאין לריך לנדוק אחר הטריפות וסמכין ארונא, וילא לדון דיש סתירה מינמות לפסחים דנאשנה רנה (דף ז"א) איתא נאשנת שלא נרשות נ"ד אלא נעדים ואח"כ נא נעלה חייבין **קרנן** הרי דגם אם נאשנת נהיתר חייב, ונא"ד (דף

וכן פסקין נש"ע גם וכתב הכל בו דמדליקין כר נביהכ"נ קודם שיכנסו המנין זה ודאי דהמנהג היה גם נימיו התנאים דאיתא נמתני' תרומות (פי"א משנה יוד) מדליקין שמן שריפה ננתי כנסיות וננתי מדרשות עיי"ש, אצל ודאי דאין כאן חובה ואין מקור לדמותו לתורה ע"כ נרור דגם נאור השמל סג, עכ"ז מחמת שנפני המון כבוד יותר להדליק נרות של שעה לא אור השמל החולני, טוב לדקדק להדליק נרות של שעה נביהכ"ג, אצל מדד הדין יולאין נלי ספק :

אזרהם בנימין זילנערנערנ

סומן טז

כבוד ידידי הרבני כו' שליט"ה

ברבר חיונ מצות תפילין שאמר כבודו להלכה למעשה צענדא של מר נני וויינטרוז נ"י מפה שידו השמאלית פקדאליזט ואין לו שום חיות אין להניח תפילין של יד אצל מחויב להניח תפילין של ראש להודיה עכ"ד :

הגה דין זה נני שאין לו יד שמאלית כלל הן הנות דנוציאר נאשנות הרמ"ה (סימן קכ"ז) דפטיור להניח נידו הינונית כונו נחלינה דאם נקטס ימינו אינו חולץ נאמאל נהי דאיטר חולץ נאמאל משום דהוא ימינו ונש"כ נקטס ה"נ נהי דאיטר מניח נימינו משום דהוא שמאלו אצל נקטס אין מניח נימינו עיי"ש, והוצא דנריו נמג"ה (סי' כ"ז סק"ג), אמנס נאש' שנות יעקב (סי' ג') חולק וס"ל דגם נקטס ידו השמאלית מניח נימינו עיי"ש, ומונא ננאר היטנ שם, ונשערי נאשנה שם הביא דנרי החוות יאיר, ומכל זה מנאר דיש להניח נידו הינונית בני שאין לו השמאלית, אמנס להכריע הלכה למעשה אין נריכין לנידון דין בזה רק הנאחתי להרהות שהינו דנר פשוט לפסוק הלכה, דוני שאין לו יד השמאלית יפטור לגמרי יון תפילין של יד כי עדין נריכין לנרר הלכה עם נוי דאולי יש להניח נימין :

נהידר לנידון שלפנינו לדעתי אין מקום לומר שינית ניד ימין רק נידו השמאלית, ומה שידו היא פקדאליזרט אין הסרון למצות הנחת תפילין דהא יד כהה נעינ ומה דהוא כהה ניותר אין רעיתא בזה דרק ה"כ אין לו זרוע כלל אזי יש לדון אם להניח על ימין או שלא להניח כלל של יד רק של ראש להודיה, אצל לא כן

Loudau, *Ezriel ben Judah*, 1713-1793

ספר

נודע ביהודה

שאלות ותשובות
בארבעה חלקי שלחן ערוך

מאת

רבינו יחזקאל סג"ל לנדא וצוק"ל

עם הוספה גדולה ונכבדה
יקרת הערך ומאד נעלה, בשם

וזאת ליהודה

ומעלותיה מכוארות בשער השני

מהדורה חדשה ומשובכללת

באותיות מרובעות מאירות עינים בהגה מדוייקת, ובהכנסת כל
הערות הגדולים, כל אחד במקומו על הדף לפי סדר הסימנים,
ומפתחות הש"ס והענינים ואישים

עיה"ק ירושלים תוב"ב

שנת תשס"ג לפ"ק

ואמנם אעפ"כ נלע"ד שאז היה לזה השלישי תיכף להפטיר כיון שהוא בירך כבר על התורה יקרא מפטיר. ועיין במג"א ס"ק ד' דברי הרשב"ץ שהביא הב"י וכתב יש לפקפק בדבר, ולענ"ד דשם מיירי שכבר אמרו קדיש אחר השביעי ועיין בס"י רפ"ב ס"ה ולכן אין הקריאה שכבר קרא עולה לענין מפטיר וצריך לקרות מחדש בשביל המפטיר בספר הפסול וא"כ צריך לקרות בלא ברכה לכן יש מי שמפקפק. אבל אם לא אמר קדיש ודאי השביעי יכול להפטיר כיון שהוא בירך על קריאתו. וראיה לדבר שהרי הרשב"ץ קאמר כגון שנקרע ומה חסר לו אם היה נמצא שאר פסול א"ו דפסול דחסר ויתיר מרגישים בשעת קריאה וממ"נ אם הרגישו באמצע קריאת השביעי א"כ היה צריך להוציא אחרת שיגמרו השביעי קריאתו לדעת הב"י ואם נמצא אחר שגמר הקריאה א"כ מברך אחר קריאתו ושוכ לא יאמרו קדיש עד שיפטיר ולכן קאמר שנקרע ומיירי שאירע כן אחר הקדיש וא"כ בזה שכבר בירך השלישי על התורה ברכה ראשונה ואחרונה אפילו מי שאוסר להוסיף קראים אחרים לתשלום חובת היום עכ"פ הוא יהיה מפטיר ואחר המפטיר ישלימו לקרות כל הסודא בלא ברכה. וכל זה לדעת הפוסלים אבל מי שרוצה לסמוך על מהר"ם מלובלין שפיר עביר. והלענ"ד כתבתי:

זמה ששאל כשמתפללים בבית בעשרה והחלונות הם במערב והקורא צריך לדאוג לאור החלון וצריך להיות פני הקורא למערב אם רשאים לעשות כן. לא ידעתי שום חשש בזה ובתפלה הוא שהקפיד הכתוב שיתפללו דרך ארצם ויהיו פניו לירושלים אבל קריאת התורה יכול להיות לאיזה צד שירצה. ואי משום ההשתחואה שהעולה משתחוה לצד מערב ג"כ אין קפידא שעיקר השתחואה היא רק לכבוד התורה כמבואר במג"א סימן קל"ט ס"ק ו' וא"כ כאן ראוי שישתחוה לצד שהתורה מונחת פתוחה לפניו, גם בלא"ה וכי מה איסור יש במשתחוה למערב ודוקא בשעה שהציבור מתפללים שכולם משתחיים למזרח והוא משתחוה למערב וגם בוה הלא יש פוסקים שיהפוך פניו דוקא לצד מערב והיינו פניו לבה"כ. ועוד ששם אין הטעם משום השתחואה רק על גוף עמידתו בתפלה היפך מן הצד שהציבור עומדים ולית בזה שום חשש

דברי הר"ש:

סימן יד

השוכה נשאלתי מההוריים המדפיסים בקהלתנו

צ"מ שכתב הפר"ח בא"ח סימן קל"ח סעיף ו' שאם היה כהן בבהכ"נ וטעו וסברו שאין שם כהן וקראו ישראל אין ישראל הזה עולה למנין שבעה ואחר ישראל יעלה הכהן. וכן מוכח מהא דאמרינן בהנוקין אהא דכהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון ופרכינן דלמאן הוי האי פגם אי ליושבים הא קא חזו ליה ופירש"י הא קא חזו ליה לראשון דסליק למנין שבעה וכו'. ומאי פרכא ואטו חלל אינו עולה למנין שבעה וכו'. אלא דמשמע דהכא פרכינן דאם איתא דהוה חלל כיון שעלה במקום כהן והיה כהן בבהכ"נ לא הוה סליק למנין שבעה ומדסליק ש"מ

דכהן הוא וליכא פגם, ומהא שמעינן כי היכי דהתם להיות שקראו החלל והיה כהן בבהכ"נ הקריאה כמאן דליחא ולא סליק למנין שבעה הה"ד היכא דאיכא כהן וסבר שאין שם כהן וקרא ישראל במקומו שאינו עולה למנין שבעה עכ"ל הפר"ח:

והשבתי שאין דעתי מסכמת לא לגוף הדין ולא להראיה שהביא. ומתחלה רציתי לדחות דבריו מגוף המשנה שם בגיטין ששנינו הרבה דברים מפני דרכי שלום ושום אחד מהם אינו לעכב בדיעבד ולמה יצא דבר זה מן הכלל לעכב אפי' בדיעבד. ושוב הדרנא בי כי דבר זה שכהן קורא ראשון אינו מפני דרכי שלום אלא ד"ת ומה ששנינו כמשנה שהוא מפני דרכי שלום היינו שלא יוכל הכהן ליתן רשות לישראל הוא מפני דרכי שלום כמבואר שם גיטין ג"ט ע"ב אבל בלא רשות הכהן הוא מן התורה ושפיר נוכל לומר שאפילו בדיעבד אין הישראל עולה למנין שבעה. אבל אעפ"כ דבר חדש כזה מי לא היו הראשונים משמיעים חידוש זה. ובכה"ג סימן שס"ו כתב שאם נתנו העירוב בבית אחר אם צריכים להחזירו לבית הראשון וכתב הכנה"ג יראה שאין ב"ד כופין לחזור וליתנו בבית הראשון דומיא דאינך דחשיב שם כמשנה. וכתב וכן יש לדקדק מדברי הרמב"ם ורבינו שלא כתבו שאם שינו ונתנוהו בבית אחר שמוציאין אותו משם ונותנין בבית שהיה רגיל בו יע"ש. וזוה אני אומר בכהן קורא ראשון כיון שסתמו הרמב"ם והטור ולא כתבו שאם קראו ישראל ראשון אינו עולה למנין הקראים מכלל שס"ל שמה שעשוי עשוי:

וראית הפר"ח נלע"ד שאינה ראייה והפירוש בגמרא הוא מפני פגמו של ראשון שיאמרו שהוא חלל. ולכאורה מדוע יאמרו שהוא חלל מדקוראין כהן אחר הלא אם הוא חלל מה בצע שוב בקריאת כהן אחר ושוב אינו ראשון. אלא ודאי שאלו יטעו ויסברו מדקוראין כהן אחר מכלל שהראשון אינו עולה למנין הקראים וזה השני הוא ראשון ממש אבל לא שהדין אמת כן הוא אלא שאלו הרואים יטעו כך וע"ז שפיר מקשה אי ליושבים הא קא חזו שעולה למנין שבעה וממילא לא יוכלו לטעות דכיון שעכ"פ יודעים שעולה מן המנין מהיכי תיתי יאמרו שהוא חלל ומה בצע שקראו אחריו כהן אחר והרי שוב איננו ראשון. אדרבה נ"ל שאין נכון לקרות כהן אחר הישראל שכבר עלה שיש לחוש לפגמו של הכהן שיאמרו שאינו כהן מדעולה אחר ישראל.

שוב מצאתי ראייה ברורה לדברי מדברי התוס' חולין דף פ"ז ע"א ד"ה וחיבו ר"ג שכתבו בסוף הדבור ואחד שעמד במקום חברו לקרות בתורה פטור וכו' ואפי' עמד במקום כהן דהא דדרשינן וקדשתו אסמכתא היא עכ"ל התוס'. ואי ס"ד שאינו עולה מן המנין וצריך גם עתה לקרות כהן א"כ מהי תיתי לחיובי שלם והרי לא הפסידו לכהן מאומה שעדיין יעלה אלא ודאי מה

* הג"ה נכון המחבר: ע"י מג"א
סימן ר"א כ"ק ד' וע"י כ"ק סי"מ כ"ב
ס"ט

שנעשה כבר נעשה ואין קורין שוב כהן * ואין זה דומה למה שכתבו התוס' שם לענין ברכה כיסוי הרס שאף שרוצה ליתן לו תרנגולת אחרת לשתוט לא מהני משום דזו מצוה אחרת ומצוה הראשונה הלכה לה יעויין שם בתוס' הטעם שאף אם היה מקיים מצות כיסוי

ובנוגע לענינינו מאחר שאינו ניכר ונראית לעיני בני אדם אולי אף הרדב"ז מודה להיתר, ולא שייך בכה"ג חשדא דהרדב"ז, ולא ידעתי מאין למדו כמה אחרונים שכמו כן אין להתפלל כנגד זכויות (וטבלא שויתי' עם זכויות, ע' משמרת שלום) לשום שנראית מתוכה כעין בבואה שלו, ש"ל שרק במראה שנראית שם מראיתו בבהירות, וצ"ע שבדעת שם (סכ"ג) נתעורר ג"כ ממה שלפעמים בלילה כשמתפלל בחדר שיש נר נראית צילו בכותל כנגדו, וכ' דאולי דבכה"ג שאינו בבואה ממש אלא צל בעלמא גם הרדב"ז מודה דמותר עיי"ש, ובאמת בלא"ה מותר להנ"ל שמאחר שבכה"ג שום אדם לא יחשדוהו שכוונתו להשתחוות להצל שכנגדו לא שייך טעמא דהרדב"ז, עכ"פ היתר של המהרש"ם בדעת הנ"ל שייך גם בנידונינו שאינו בבואה ממש אלא צל בעלמא [וע' בס' פסקי תשובות הערה 304].

(ח"ב תפלה ס"א) שמיקל להתפלל בעצימת עיניים כנגד חלון, ובס' עורה ככודי (ע' קע"ד) מכיא מתשו' פאת שדך (ח"ב ס"י ל') דרק לפני מראה ממש הוא דאסור, לא שא"ד שבבואה קלושה שאינה ניכרת יפה דומה לאיסור שחיטה לתוך עוגה של מים עכורים הנ"ל (לפי' רש"י) עיי"ב.

סימן ק'

דשאלה - היושב במזרח ביהכ"נ ופניו למערב אם חייב להתזיר פניו למזרח כשעונה עם הציבור "ברכו" - "קדושה" - "מודים".

תשובה - . מכואר בשו"ע (צ' ס"ז) שאין להתפלל אחורי ביהכ"נ (כשאחוריו לביהכ"נ) וכ' בס' תהל"ד (סק"א) דהאיסור מחמת ההשתחויה שבשעת התפלה, שאינו משתחוה עם הציבור שמתפללים ומשתחוים למזרח, ועל כן באמירת קדושה שאין בה השתחויה אין קפידא כשמהפך פניו מן הציבור, אבל לעומ"ז במודים דרבנן יש קפידא, שיש בה השתחויה, ולא כנובי"ת (או"ח סוס"י י"ג) שרק בתפלת השמונ"ע הקפיד הכתוב שיתפללו דרך ארצם, ויהיו פניו לירושלים, אבל 'קרה"ת' יכול להיות לאיזה צד שירצה, וממילא שמשתחוה נמי לצד הס"ת בשביל כבוד התורה (כמג"א קל"טו), ואף בלא"ה אין איסור במי שמשתחוה למערב, ודוקא בשעה שהציבור מתפללים כולם למזרח והוא מתפלל ומשתחוה למערב יש סרך קפידא עיי"ש, מיהו בנוגע אמירת "מודים" (דרבנן) יש סברא אחרת שאינו השתחויה גמורה, ובס' הליכות שלמה (פ"ט אות י"א) מביא שהגרשו"א ז"ל הקפיד לומר מודים דרבנן כנגד מזרח (מיהו י"ל שתלוי אם בעינן שחייה בעניית מודים דרבנן עמש"כ להלן בח"ב ס"י קצ"א וס"י ת"ד) [וצ"ע כשחלק

וראיתי בשו"ת עולת יצחק (ח"ב ס"י מ"א) שדן מהו להתפלל נגד אבני שיש או פורמייק"ה מבהיקות שנראית בהן הבבואה שלו, ומסיק להחמיר כשמתפלל ביחידות (אם לא כשנראית רק כעין צל בעלמא), אבל במקומו הקבוע בביהכ"נ דרבים, ולענ"ד להקל בלאו הכי, וכן נוטה להקל בשו"ת שבט הלוי (ח"ט ס"י כ"א) דדוקא נגד מראה ממש יש להחמיר, ובס' דעת נוטה (ע' רע"ח) מביא מהגר"ח ק"ק שהמנהג להקל (להתפלל מול צורת שויתי' מכוסה בזכויות) אבל טוב להסב פניו, וזה סותר למה שמביא משמו בס' נקיות וכבוד התפלה (ע' קצט) שאוסר כנגד חלון שקוף ובכל מקום שנראה הפנים [וכן מובא בס' תפלה לעני משמיה דאביו בעל קה"י ז"ל דפעם בנו הארון הקודש מפארמייק"א מבריקה (כעין מראה) וציווה לפרקה כולה, וע"ע בס' ארחות רבינו (ח"א ע' נ"ז)].

ובס' דעת הנ"ל כ' שבעת הצורך יש להקל כשעיניו סגורות, וכ"כ בשו"ת אור לציון

פק"מ כמה יורות ציצים (ומת איש) ירות ככותל לל בסוכה]. כ' שהמנהג יורות בעלי טעם....

ימת עיניים המחשבה (או עכ"פ זה) (בשעת

לל כנגד לאנציי"ק : שלו.

ז (צ' סק"ל) ח"ד סוס"י (אפילו אם י משתחוה ס (סקכ"ח) תמה עליו הא כשהוא י מתכופפת ס הביאוהו י"ת דסוכ"ס יבט הקהתי ז ס"ג) שאין ורו להצורה כורים שלא ישראל ח"א סין המראות וור להתפלל ראות שלצד [דדים].

ספר ויקרא דוד חלק א - הל' גבלה
העבורה לאן 11

מסויים מהציבור פניהם לשאר הצדדים בשעת אמירת מודים דרבנן, ואם כולם לא יצטרכו להפוך פניהם למזרח נמצא שאינו משנה מן הציבור.

וכן יל"ע בנוגע עניית "ברכו" לפי מנהגינו לכרוע בשעת עניית ברוך ה' המבורך (אף שאין מקור חזק לזה כאשר כתבנו במק"א, אבל מ"מ המנהג שכורעים שם), וכ"י משע"ת (רס"י ג"ז) שפניו יהיה כנגד מזרח עד שיסיים "בההמל"ר", וכ"ה בס' שלחן הטהור שם (ס"ב), אבל בערוה"ש שם תמה שהרי בעת קרה"ת אין הופכין פנים למזרח.

מיהו בעיקר הדבר אולי אם נמצא בתוך הביהכ"נ אין כל כך קפידא כמה שאינו משתחוה לצד הציבור, שהרי למעשה הטריח עצמו לבוא לביהכ"נ להיות עם הציבור, רק מפני הנוחיות מתפלל לצד אחר, ומצאתי..

L

סימן ק"א

שאלה - מהו לבן להתפלל בצד אביו (בשורה א' שוה בשוה).

תשובה - יש להקל. מבואר בשו"ע (סי' צ' סכ"ד) שלא יתפלל בצד רבו (ומכש"כ לא לפניו) וכו' וכ' החי"א (כב"ו) דה"ה אצל אביו, והובא נמי במ"ב (סקע"ג) והטעם משום יוהרא שמראה שהוא שוה לאביו (או לרבו), וכיו"ב מביא הב"י בבדק הבית (יו"ד סי' ר"מ) מס' ארחות חיים שאסור לבן לישב בצד אביו בלא אמצעיים (כיהונתן בן שאול), וכנראה הטעם משום שאז מיחזי כמשווה עצמו לאביו, וצ"ע בזמנינו שמנהג העולם להקל בזה, ואדרכה הבנים משתדלים לישב בצד הוריהם, וראיתי בשו"ת בנין עולם (יו"ד סי' מ"ז) שכ' ע"ד הבד"ה

שכ"ה במקום שיושבים לפי הכבוד, משא"כ במקומות שיושבין בביהכ"נ לפי מה שקונין מושבות לא לפי הכבוד (ואולי דאף הוא מודה דמיהו אין להכין לקנות מושב בכותל המזרח ששם קונים 'לפי הכבוד', ובס' בן איש חי (ש"כ שופטים אות כ') כ' שזה דוקא במסיבה שיש שם אורחים, או כשנקבצים למסיבה או לעשות וועד (ובזה נזהרין), לא בכיתו, וכן לא בביהכ"נ, וכ"כ בס' יפה ללב (סק"ח), ובעיקר ד' הבד"ה הנ"ל בערוה"ש ביו"ד שם (ס"י) כ' שהיות ששאה"פ לא הביאו לד' הבדק הבית להלכה ש"מ שלא חשו לכך, ושאינ המנהג כן.

ופשוט שאם האב רוצה שהבן ישב אצלו דשפיר דמי, דלא גרע מבעלמא דאב שמחל על כבודו כבודו מחול, וכש"כ כשכבוד הבא מתרבה מכך.

להתפלל לפניו או אחוריו רבו. עוד בשו"ע שלא יתפלל לפני רבו, והטעם משום דהוי דרך בזיון שעומד באחוריו כנגדו, ושאל בני המו"מ מנ"ה נ"י מהו להתפלל בצד ולפני רבו כשבכל הזמן הוא מסתכל בפני רבו (כדרך חסידים בזמנינו) שבכה"ג הלא זהו כבוד הניכר שנותן לרבו (וכ"ה ההיפוך מן יוהרא) וממילא שאף שבשעה שיסתכל שמונ"ע יהיה אחוריו כנגד רבו (שאינו אסור להסתכל החוצה) אין זה דרך בזיון כל כך (עב"י).

עוד בשו"ע שלא יתפלל אחוריו רבו (כתוך ד' אמות) מלבד תלמיד חבר שמותר, אלא שלכמה אחרונים (ל"ה פמ"ג חיי"א) זה דוקא ברבו מובהק (שלמד רוב חכמתו ממנו, או גדול הדור) אבל בס' מקו"ח אוסר אף בלאו הכי, ובפשטות היינו אף משמשי וגבאי הרב אסורים, וכנראה שהמנהג שרק ברבו המובהק אסור.

סימן כ

שאלה - הביהכ"נ בציבור הו (ומקומו) כמה זמן ה (או לנסוע) למקום י

תשובה - לי"א י

שיעור מי מינוט), ולי"א שיעור ו (או 45 מינוט), וי"א ד מינוט). הנה עד כדי הילו י"ח מינוט, ולי"א 22.5 מינו לילך לשם כההולך בדרך ללון שם) שצריך לחזור ל להתפלל עם מנין כמבואר ו וכמו שכ' בפרישה (סוס"י (סי' צ' ס"ז במוסגר) ובמ"נ והחיי"א ובערוה"ש (ס"כ) י שיעור מיל, וכ"כ עוד החפ הלשון (ח"ב חתימת הספר, מיל' בודאי מתווייב לילך), וי (סי' ט') שהיות דתפלה בצי מצוה אי"צ להטריח עצמו ע דהיינו הלוך מיל ו

מיהו י"א דוקא 'המהלך לאחוריו רק שיעור נ (שהוא נחפו לדרכו וצריך ל

